

BUDAPESTI CZÉGEK.

Fényképezési készülékeket
mükövelők számára, legújabb uti távcsöveket kitűnő szemüvegeket és orrcsipeseket, megvizsgált maximál-láshőmérőket, Aneroid (légsúlymérőket) szabadalmazott rajzeszközöket ajánl
CALDERONI és Társa Budapest.

Fájós lábakra
ajánlom készítményeimet
GERŐ ADOLF
cipészemester
V., Fűrdő-utca 2. sz.
Dianafürdő-épület.

Neuschlosz Ödön és Marcel
parket-gyára. Budapest, V., Felső-rakpart 10.
Ajánlja kitűnő minőségű puha- és keményfa padozatait. Számos kitüntetés. Nagy készlet.
Mintalapok, árjegyzékek ingyen és bérmentve.

SCHOTTOLA ERNŐ
Budapest (Foncière-palota).
Peronospora feckendők,
ruggyanta tömlők, kerti feckendők,
és kutak raktára.

KÖZPONTI
VÁLTÓ-ÜZLET RÉSZV.-TÁRSASÁG
5000
IV., Bécsi-utca 4. szám,
legelőnyösebben vesz és elad mindennemű érték-papírokat és pénzemeket.

A MAGYAR ASPHALT RÉSZV.-TÁRSASÁG
Andrássy-út 30.
Elvállal nedves lakások szárazzáttételi és minden néven nevezendő asfalt-burkolási munkákat.

Toronyórákat
legelőnyösebben, legújabb és legjobban készíti:
Mayer Károly L.
Óragyára,
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzékek bérmentve.

KERTÉSZ TÓDOR
bel- és külföldi műiparúrok raktára.
BUDAPEST
Dorottya-utca 1. sz.
Kiválóan új nagy képes árjegyzékek bérmentve küld.

BERÉNYI HENRIK
női ruha készítményei.
Budapest,
Kristóf-tér 6. sz.,
ezelőtt József-tér 14.
Nádor-utca sarkán.
Nirdetések elfogadtatnak a kiadó-hivatalban, Budapest, IV., egyetem-utca 4. sz. a.

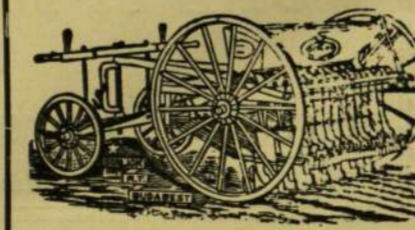

Uj szab. closet-ülések,
légmentesen zárva, románczozott öntővas-csészével; megdőlt léghuzamot és ártalmas károsítókat nyitott árrészeknél. Fényezett blödecskával 10 frt. Utánvétellel küldetik a készítő által.
WOLF SOMA
budapesti vasútor-gyári raktára, Dorottya-u. 2/c.

Szt.-MARGITSZIGETI GYÓGYFÜRDŐHELY.
A szt.-Margitszigeti 43-7° C. hővíz kitűnő eredménnyel használtatott mint fürdő vagy belsőleg, mint gyógyvíz és belélegzésre a következő kóralakok ellen: köszvény, osz, zsák, idült kútegek, külsértések után fellépett izadányok, görvény és bujakór, máj-, gyomor-, bélbántalmak, idült székrekedés, hólyaghurut, női bántalmak, garat-, gége-, tüdő-, húrt, hűdés, idegbántalmak. Meglepi sikerrel használtatott a **massage, villamos fürdő, hidegvíz- és Kneipp-féle gyógymód.** 135 hold sétakert, tiszta, pormentes levegő és 300 vendégszoba, tansalgái és tekező-terem, posta, telefon, távirda, gyógyszer-tár és elismert jó konyha. — Rendelő fürdő- orvos: **Dr. Bauer Antal** főhercegi udvari orvos. — Naponta **katona- és csigányzene.** — Hajóközeledés félóránként; menettíri jegy: hétköznap 20 kr., vasár- és ünneppap 40 kr., gyermekjegy 10 kr. **Fürdő-idény tartama: május 1-től október 1-ig.** — A Szt.-Margitszigeti gyógyvíz, ugyisintén a szénsavval ellátott Szt.-Margitszigeti üditő savanyvíz mindenkor frissen töltve kapható és mint legjobb és legelőnyösebb asztali ital és egészség-ápoló víz kitűnő sikerrel használtatik: **gége-, garat-, tüdő- és hólyaghurut, valamint köszvény, máj-, gyomor- és bélbántalmak ellen.** — **Arzabály** kívánatra bérmentve megküldetik. **Megrendeléseket** lakásokra, ugyisintén gyógyvízre és üditő savanyvízre átvesz a szt.-Margitszigeti gyógyfürdő-felügyelőség Budapestben.

WEINWURM ANTAL
tenyképező első magyarország chemigraphiai műintézete
Budapest, IV., Károly-utca 3.
készít mindennemű czinkkedzéstű díszes portotipia, phototypia, chemigraphia és chromotypia utján. Alaprajzok, térképek, halózatok fotolitografián úton a legújabb nyosabban sokszorosítottatnak.
Külön berendezés házonkívül való fényképfelvételekre.

SCHLICK féle vasöntőde és gépgyár részv.-társ. **BUDAPESTEN.**
Gyár és irodák: Városi iroda és raktár: Fiók-raktár:
VI. külső váczai-út. Podmaniczky-utca 14. Kerepesi-út 77.
Gőz- és járgány-cséplőkészületek,
számos első díjjal kitünt. Schlick-féle szab. 2 és 3 vasu ekék,
mélyítő és egyetemes aczél-ekék,
eredeti SCHLICK- és VIDATS-féle
egyvasu ekék, talajmivelő eszközök,
valamint
Schlick-féle szab. „**HALADÁS**” sorbavető gépek,
Takarmánykészítő gépek, darálók, őrlőmalmok és mindennemű gazdasági gépek. Eredeti amerikai kévekötő és marokrakó arató-gépek és fűkaszázó gépek, szállító ható mezel vasutak stb.
Előnyös fizetési feltételek. Legjutányosabb árak. Árjegyzékek ingyen és bérmentve

Budapest fő- és székváros villamos világitása.
Mintán a fő- és székváros törvényhatósági bizottságának május hó 18-án tartott közgyűlése a villamos világitás szolgáltatására vonatkozó s velünk kötendő szerződést helybenhagyta, azonnal hozzáfogtunk a szükséges villamos művek felállításához. Az előkészületek akként fogantatosítottak, hogy esetleges t. cz. fogyasztóinknak a villamos áram szolgáltatását már ez év őszére helyezhetjük biztos kilátásba. — A t. cz. közönség kényelmére
VII. ker., Erzsébet-körut 24. szám alatt
külön villamos irodát
nyitottunk, a hol is:
1. a villamos világitásra vonatkozó mindennemű felvilágosítással szívesen szolgálunk;
2. átveszünk ugyanott bejelentéseket a főváros utcáiban lefektetendő kábel-hálózatunkhoz való csatlakozásokra, és
3. elvállaljuk ugyanott a villamos berendezésekhez szükséges költségelőirányzatok díjmentes elkészítését is.
Felhívjuk tehát a t. cz. közönséget, hogy a villamos áram igénybevétele iránt a szükséges bejelentéseket nálunk mielőbb megtenni sziveskedjék, mivel a kábelbefektetést a főváros utcáiban már a legelővidebb idő alatt kezdjük meg, és mert azon bejelentések, melyek velünk előbb közöltetnek, mint a hogy a kábelbefektetés az illető utcában fogantatosított, előnyben részesülnek.
A budapesti légszeszgyárak helyi igazgatósága.

VASÁRNAPI UJSÁG

25. SZÁM. 1893. BUDAPEST, JUNIUS 18. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és egész évre **12 frt** POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre **6.** Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG** egész évre **8 frt** félévre **4.** Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK** egész évre **5.—** Kétföldi előfizetésekre a postallag meghatározott viteldi is csatlakozó félévre **2.50**

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSNÉ.

1813—1893.

EZ ELŐTT néhány nappal egy derék magyar nő halálát jelenté a hozzánk Drezdából érkezett távirat. Báró Jósika Miklósné Podmaniczky Julia bárónő, huszonnyolcz évi özvegysége után, nyolczvan éves korában junius 10-én jobblété szenderült. E magasztos női ére-nyekkel megáldott asszonyt 1865 óta, mikor férje, a nagyhirű regényíró meghalt, csupán egy sir kapesolta Drezdához, de e sir neki mindennél drágább volt. Ebben a sirban nyugszik Jósika Miklós, kinek nevé ott a külföldön csak egy egyszerű fehér kereszt jelöli, de itt e hazában minden művelt magyar kegyelettel őrzti emléket.
A mily viaszos élete volt Jósikának első neje-vel, Kállay Erzsébettel: épen olyan boldog, a költőre nézve szinte megbecsülhetetlen a másodikkal, Podmaniczky Julia bárónővel, kit mintha azért rendelt volna melléje a Gondvise-lés, hogy legyen a csüggedő férfinak vigasz-talója, a ki belé hitet és bizalmat önt, kiragadja apathiajából s hitvesi szeretetével visszavará-zsolja ifjú álmaid, midőn a nagyvilági kénye-lemhez szokott költő egy csapásra hazáját, va-gyonát, mindenét elveszté.

Báró Podmaniczky Julia a hírneves Podma-niczky-család sarjadéka. Atyja Károly, fia annak a Podmaniczky Sándornak, ki a múlt század végén s a jelennek elején a magyar műveltség-nek egyik előharczósa volt; anyja Noszticz-Jänkendorf Eliza, Noszticz-Jänkendorf Adolf száz kir. miniszter leánya. A családot nyolcz gyermekkel áldotta meg Isten, a kik közül b. Podmaniczky Frigyes ma is életben van. A Podmaniczky-család a legműveltebb magyar családok közé tartozott a múlt század második felétől kezdve. Az apa és anya kiváló gondot fordítottak gyermekeik nevelésére. Rendszeres tanítókat tartottak mellettök, kivált a magyar nyelv oktatására. Juliát először valami Angyalffy tanította s gyakorolta a magyar nyelvben, később Zsivora György, az akadémia volt tiszteleti tagja. Julia az irodalom ismeretében és társadalmi műveltségben kitűnő haladást tett már serdülő korában s ifjúkori tanulmányait később ügyesen is tudta értékesíteni.

Podmaniczky Julia 1837-ben ismerkedett meg az akkor már ünneplott regényíróval, huszon-negyves korában. Az első ismeretség tartós és állandó hatással volt mind reá, mind Jósikára

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓSNÉ, PODMANICZKY JULIA BÁRÓNŐ.

és Podmaniczky Julia egymáséi lehetnek. A költő Szurdokra, ősi családi fészkebe vitte feleségét, s itt élték életük legboldogabb korszakát. De, sajnos, nagyon rövid ideig. Alig, hogy kicsillant boldogságuk fénye, újra sötét homály borította el azt. Az 1848-ki mozgalmak Jósikát is magukkal ragadták. 1848. évi májusban Kolozsvárra költözöködött be nejével együtt, hogy az utolsó erdélyi országyűlésen részt vegyen. Azt hitték, hogy mivel a két ország egyesítése minden magyar hazafinak hő ohajtása volt, a tárgyalás rövid néhány nap alatt véget ér s ők újra visszatérhetnek kedves otthonukba. Csalódtak. A tárgyalás ugyan nem sokáig tartott, de az a néhány nap elég volt arra, hogy szurdoki kastélyukat fölperzseljék az oláhok s barbár módon pusztítsák el kertjüket azok a jobbágyok, a kiket még az egyenlőség elvének kimondása előtt fel szabadítottak.

Kolozsvárról Jósikák a fővárosba költöztek. Tudva van, hogy Jósika milyen élénk részt vett a főrendiház tárgyalásaiban, s az is, hogy híve maradt az 1848/9-iki magyar kormánynak egész Világosig. Neje mindenható kísérte, Debreczenbe, Szegedre, Aradra, a hol vagy tíz napig rejtőzködött. Innen Lugosra, majd Lippára menekültek s itt elváltak egymástól. A nő Pestre tért, hogy innen Lipcsébe menjen, a hol férjével találkozhat. Jósika Debreczenbe jutott s itt vadászinas ruhájában s annak útlevelével kelt útra s ezer veszély közt csakugyan eljutott a lengyel határra, hol kissé szabadabban érezhette magát. Ott a régi hagyományos vendégszeretettel találkozott, de a nejével megállapított terv szerint mentől előbb Lipcsébe kellett indulnia. Csakugyan meg is érkezett Lipcsébe mind Jósika, mind neje. A bujdosó költő mint molnármester jutott itt igazoló útleveléhez, de a rendőrfőnök figyelmét nem sokára magára vonván, mint veszedelmes ember kutasítottatott a városból. Jósikáné szintén megérkezvén Lipcsébe, aggodalmait eloszlatá amaz örvendetes hír, hogy férje még él. Ott azonban viszonyukat nem volt szabad felfoldozni. Elmenekültek tehát Thüringiába egy rokonukhoz, Bülow bárónőhöz. Itt alig pihenték ki a viszontagságos utazás, a zaklató izgatottság fáradalmait: a költőn valami kínos apathia kezdett erőt venni, mivel a jövő keserű sejtélméi ömsúlyként borult lelkére. Most kellett a szerető hitvesnek megmutatnia, mire képes egy nagyműveltségű nő a legszigorúbb körülmények között is, ha az önfeláldozó szerelem vezérli. Tervet tervre szöttek, de a kilátás mindannyiszor kétes maradt. Jósikáné erélyes akarata végre győzött férje csüggettségén: Brüsszelbe vonultak s azt hitték, hogy csekély összeg pénzükkel szerényen egy darabig majd csak megélnék, míg sorsuk valamire elfordul. A költő azonban nem tudott a kínos bizonytalanságból kivezető utat találni. Neje valódi őrangyala, valódi megmentője lón vidám kedélyével, a legegyszerűbb helyzetben is magát otthonosnak érző egész női világával. Így lassanként földerült a költő s neje melléje ült az íróasztalhoz s együtt dolgoztak.

Jósikáné kitünően tudván németül, férje műveiből több kisebb-nagyobb beszélyt fordított németre s azokra kiadót is keresett. «Egy magyar család a forradalom alatt» című regénye magyarul és németül (Jósika István álnévi fordító neve alatt) egyszerre jelent meg. Így a költő vissza lévén adva az életnek, hű neje oldala mellett még egyszer visszasomolygott reá az élet derűje s a gyöngéd nő praktikus életmódjával a tisztelődjüket egy csinos kis összeggé növelte, a melyből azután csipkeüzletet nyitott. E gondolatától sokáig irtózott Jósika, hogy főrangú s nagyműveltségű neje

mint egyszerű iparosnő mások kiszolgálása által keresse meg a szükséges anyagiakat: de az erős elhatározású nő végre is győzött. Az üzlet, mivel Jósikánéknak itt benn a hazában s külföldön egyaránt nagy összeköttetései voltak, jól sikerült. Sorsuk folyvást javult s a mellett mindketten irtak a különböző lapokba: a férj tárczákat és kisebb elbeszéléseket, a nő pedig divattudósításokat és beszélyeket. A «Nővilág» című hetilapban és a «Hölgyfutár»-ban évekig közölt híreket a főúri körök viseletéről, divatjairól. Sőt irt önálló műveket is, mint a «Család-élet», «Éva» s «Kölzések a külföldről», a melyekben főleg a művelt élet iránti fogékonyságot kívánta erősíteni a magyar honleányokban s egyik előharcosa akart lenni a nők nevelésének, a mint ő azt külföldön látta s tapasztalta. A műveltség és szorgalom kettős alapja lón Jósikák új boldogságának. Bár a férj nem sokára testileg és lelkileg újra szenvedni kezdett, sőt írói működése miatt is voltak sulyos napjai: Jósikáné önfeláldozó gondoskodása, eszélyo mindig megmentették őt az életnek. A múzsa visszasomolygott rá; régi kedve mintha visszatért volna s mintha az «Eszer»-ben, a «Nagyszabeni királybíró»-ban, a «Hat Uderszky-leány»-ban még egyszer megújult volna az «Abafi», a «Csehke Magyarországon», stb. írójának egész képzeletvilága.

Jósikáné az írói díjaknak és az üzlet jövedelmének összerakott fölöslegéből egy kicsiny, de elég kényelmes házat ohajtott építtetni, hogy visszavárja még egyszer a szurdoki kastély tündérvilágát. Reménye teljesült. A ház fölépült a St.-Noél külvárosban Brüsszelben s körülé a szurdoki park mintájára egy csinos kertet is ültetett. Itt kezdték folytatni az 1848-ban hirtelen szétépett boldogságuk napjait. Ide látogatott el minden valamire való magyar emigráns, a ki Kossuth terveiről értesüléseket akart szerezni; innen kezdte tájékoztatni Jósika a külföld legnagyobb politikai lapjait az emigráció állapotáról. Munkaképe itt fokozódott még egyszer magasra, hogy aztán az idegek kimerültsége hirtelen bekövetkezzék. 1864-ben, mikor éppen hetvenedik évében járt, orvosai tanácsára kénytelen volt ott hagyni Brüsszelt s Drezdába költözöködött. Anyagi állapotuk itt rosszabbra fordult ugyan, de Jósikáné óvatossá leplezett férje előtt minden kollektánságot, hogy végső napjait meg ne keserítse. 1865 február 27-én elhunyt Jósika s özvegye innentől fogva teljesen visszavonulva, magányban élt. Letette íróitollát s az özvegyi fátyolt ölté fel. Bánatát nem tudta feledni. A drezdai temető igénytelen sírjához naponként ellátogatott; múltjának emlékeit itt idézgette föl magában s ezeken révedezett magános óráiban. A külvilág teljesen megszűnt rá nézve. Bár semmi sem akadályozta a hazába való visszatérést s bár honszeretete sokszor megajogtató szívét: férjének emlékéhez, azt hívé, erősebb láncok kapcsolják közel a sírjához s hallani sem akart a hazajövetelről, jóllehet rokonai, különösen öccse, b. Podmaniczky Frigyes, erre gyakran ösztönözték. Életében folyvást férje mellett volt, mint hű társa, segítő anyyala: nem tudott messzire távozni tőle halála után sem.

A nemzet kegyeletét méltán megérdemli e magasatos erényű nő, nemcsak azért, mivel a nagynevű regényíró életét mintegy megmenté, de önmagáért is. A magyar honleányok mindenhá tisztelettel nézhetnek e ritka jellemű mintaképükre, a ki a hitvesi önfeláldozásnak és törhetlen ragaszkodásnak oly megható példáját hagyta reájuk tanulsággul. Érzéseinek eszményi tisztasága s az életkörülmények okos felhasználása ritka harmóniában egyesültek benne. E jellemvonások a fenkölt szellemű nő alakját dicsőfényvel övezik körül halála után is.

Dr. V. J.

A BÖLCS ÉS A SZAMÁR.

— Mese. —

Addig hívta a böles a szamarat,
Hogy végre az otthon meg nem maradt
S elment sétálni vele a mezőre,
Remélvén, hogy ő is bölcses lesz tőle.
A böles elkezd rögtön tanítani:
«Látod fiam ez a kis valami
Egy porszem és mégis egész világ!
Bársony fűvek, ezer színű virág
Ez mind, mind az istenségnek egy része —
Magadtól ezt nem vetted volna észre!»
Füelve a szamarát bámul reá
S érzékenyen csak ennyit mond: «Iá!»
A böles megörvend hogy van foganatja
Előadásának, tehát folytatja:
«Mivel megértéd, látom, a kicsinyt,
A mely az istenségnek része mind:
Nagyobb dolgokra térjünk most tehát,
Repüljünk a nagy mindenségben át;
Földről az égbe s aztán újra vissza,
Így lesz az ész salaktól menten tiszta —
És megfejtvén a létnek titkait:
Megértetem veled mind azt ma itt!»
Füelve a szamarát bámul reá
S érzékenyen csak ennyit mond «Iá!»
«Figyelj, kövess!» s a böles tovább szaval,
Gondolja, hogy lelkének szárnyival
Magasra bírja föl a szamarat,
Meglévén abban a jó akarat,
S míg a böles elme szanaszét kalandoz,
Majd meg merész röptű sashoz megint —
Hévében egyre ég felé tekint.
A jó füles elandalodva már,
Ugy érzi, hogy ő tán nem is számár.
De, hogy, hogy nem az árok partokon
Kivert sok mindenféle tüske, grom
S míg a szavalló böles árokba pottyán:
A jó füles legelni tér legottan.

És a mesének mégé hogy mi lesz?
Innen mindig elül kezdődik ez.

Pásztor.

GRAHAM ÚR KALANDJA.

Elbeszélés. (Vége.)

Irtá Diréks S. Angolból fordította ifj. Szász Béla.

Nagyon ostobául nézhettem, mert nemcsak, hogy a kérdéses társaság teljesen ismeretlen volt előttem, de annak címét megérteni sem voltam képes.

— «Kénytelenek vagyunk titkos társaság maradni, nehogy a felsőség megakadályozza céljaink kivételét.»

— «Sok tag van?» kérdém.

— «Tavaly még ötven voltunk, de egy meghalt, egy pedig nem volt képes tovább kiállani. Most tehát mindössze hárman vagyunk.»

— «És mik a társaság alapszabályai?»

— «Röviden elmondhatom. Minden tagnak kötelessége behatóan foglalkozni a lélektannal, vagy annak legalább egy ágával. És pedig nem másokon tenni kísérleteket és megfigyeléseket, hanem saját magán. Ez nagyon nehéz feladat, melyért az embernek minden gyötrelmeket, még vértanúságot is el kell szenvednie. Hogy az emberi lélek működését minden irányban kitanulmányozhassuk, semmitől sem szabad visszarettennünk. — Nézze ön ott azt a könyvszekrényt. Azok a könyvek társaságunk kísérleteinek és észleleteinek feljegyzését foglalják magukban. Ez a néhány kötet egykor a lélektani tudomány megbecsülhetetlen forrása leend!»

— «Közé szándékozzák tenni?» kérdezém.

— «Semmi esetre sem addig, a míg munkánk teljesen végre nem lesz hajtva, és semmi esetre sem addig, a míg biztonosságban nem leszünk a közzététel követelményeivel szemben. Mert fel-foghatja ön, hogy a tudomány érdekében sok olyast kell megengedhetők tartanunk, a mi a törvény szempontjából tiltva van. De munkálkodásunk gyümölcseit nemcsak a tudomány, hanem az irodalom, a valódi irodalom, melyet realizitkusnak szoktunk nevezni, szintén élvezni és hasznosítani fogja. Mondjuk például, hogy ön egy regényíró... Szokott regényeket írni?»

Miután sajnálatomat fejeztem ki, hogy nem szoktam, folytatá:

— «De — példa kedvéért — tegyük fel, hogy ön regényíró. Már most tegyük fel, hogy a történetében szükséges oly egyén jellemének, lelki állapotának és belső küzdelmeinek rajzolása, a ki — például — rablást követett el. Ön azonban, miután sohasem követett el rablást, nem képes magát tökéletesen bele képzelni, helyesebben beleélni egy rabló lelki állapotába, s így azt nem is lesz képes oly közvetlen hűség-gel és igazsággal rajzolni, a mint regénye czélja megkívánja. Ennél fogva összeköttetésbe teszi magát velünk, ügynökeink útján. Mi a szükséges adatokat rendelkezésre bocsátjuk, s így legalább biztos lehet a felől, hogy azok közvetlen forrásból és saját tapasztalásunkból vannak merítve.»

— «De hát önök — kiáltám rémülten — saját magok rablásokat követnek el?»

— «Tökéletesen úgy van. Vagy vegyük, hogy ön drámaíró, és egy gyilkost akar a színpadra hozni. Mi készségesen szolgálunk a legmegbízhatóbb adatokkal egy gyilkos lelki állapotáról úgy a gyilkosság előtt, mint az alatt és az után.» Elhültem.

— «Le van itt írva, mind saját tapasztalat után, az ópium-evők, a zsebmetszők, a betörők, a csalók és hamisítók lelki állapota, kételyei, félelme és minden gondolata. Nézze például ezt.» S azzal kinyitá az egyik szekrény ajtaját: «Mit tart e föl?»

A szekrényben a legkülönfélébb tárgyak voltak felhalmozva. Volt ott burnótos szelence, pénztárcza, inggomb és sok más egyéb.

— «Ritka egy gyűjtemény» — mondá győzelmes arccal. «Úgy lopkodtam őket össze omnibuszokon, lóversenyeken, sikátorokban, várótermekben. Büszke is vagyok rá!»

Kezdem székemen fészkelődni, és szerettem volna messze-messze lenni, de házi-gazdám nyájasan nyomott vissza a székre s rám erőszakolt még egy második szivart is. (Az Isten tudja, hol lophatta!)

Thompson mindegyre jobban neki melegegde folytatá:

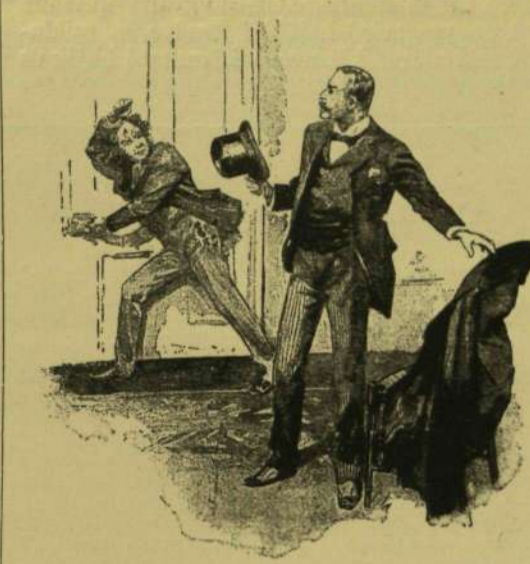
— «Nagyon kevés faja van már csak az emberi lélek izgalmainak, melyeket nem tapasztaltam még saját magamon. Különösen két oly lelki-állapot van, melyen még keresztül nem mentem: ez az öngyilkos és gyilkos. De ambízióm mindaddig nem lesz kielégítve, a míg ezt a kettőt is ki nem próbáltam. Azonban természetes, hogy az elsőn akarom végezni. A sor tehát — a gyilkosságon van. Régóta várom az alkalmat erre, — tette hozzá, halk, suttogó, majdnem fuldokló hangon, mig szemei meredten tekintettek a tűzbe és arca sötét, végzetljes kifejezést nyert. Valami borzasztó gondolat forronghatott agyában, oly rettenetes, hogy még csak kitalálni se mertem.

— «De azt hiszem, nem kell már sokáig várnom.» Főlemelkedék székéről s az asztalhoz lépett. «Jöjjön, jöjjön és igyék egyet.»

Nem mertem rá tekinteni, nem mertem

szemmel kísérni, de hallottam, a mint ismét megtölti poharamat, és éreztem, hogy a pálinka közé más valami egyebet is kevert.

E válságos pillanatban visszanyertem önuralmamot. Felemelkedtem helyemről és a nélkül, hogy érintettem volna az elem tartott poharat, így szólék:

— «Ne merészeljen mozdulni!» kiáltá, miközben az ajtóhoz rohanva a kulcsot ráfordítá.

— «Sajnálom, Thompson úr, hogy nem vehetem tovább igénybe vendégszeretetét, de mennem kell. És miután nem akarom a delirium-tremens jelenségeit saját magamon észlelni, megbocsát, hogy nem iszom többet.»

— «Kedves Graham úr, — mondá ő, — sajnálom, de nem engedhetem önt el, kivált ilyen esős, ködös időben. Újjon le és igyék.»

Határozottan, majdnem parancsolólag beszélt, és szemeiben baljóslatú fény villogott.

Még egyszer kijelentém, hogy eső ide, eső oda, én megyek.

Látva, hogy el vagyok határozva, előbbi nyájas modorát végkép levette, arczára borzasztó szándéka teljes kifejezése ült.

— «Ne merészeljen mozdulni!» kiáltá, miközben az ajtóhoz rohanva, a kulcsot ráfordítá,

Oda künn elkezdtem rohanni, kezemben a vasas buzogánnyal.

és kihuzta a zárból. «Ön nekem egy kitünő alkalmat ad, és azt hiszi, hogy oly bolond leszek, elszalasztani azt!»

Láttam, hogy hivatása érzetében a lélektani bizonyosság kedvéért el van határozva, hogy meggyilkol.

Szentől szembe álltunk egymással. Szemében gyilkos tűz lobogott. Okoskodás mit sem

használhatott. Inkább az életfentartási ösztön, mint kiszámított önvédelem által vezetettve, a kandallóhoz ugrottam, leragadtam a falról egy vasas buzogányt és azt fejem felett megcsóválva, kiálték:

— «Félre az utamból gazember! Ide azt a kulcsot, vagy esküszöm, hogy egy agyonvert ember lelki állapotát fogom önnel saját tapasztalata után megösmertetni!»

Kiragadtam reszkető kezéből a kulcsot s kinyitám az ajtót.

— «Félre, ha mondom!» mennydörögtem oly hangon, hogy a gazember rémülten hátrált a tulso sarokba. Azzal gyorsan kiűnt teremtem az ajtón s azt kívülről bezártam magam után. Nehány pillanat alatt az utcán voltam, magam sem tudva, hogyan jutottam át a sötét lépcsőn és folyosókon. Oda künn elkezdtem rohanni, kezemben a vasas buzogánnyal, oly sebességgel, minővel még egy negyvenéves ember soha se rohant.

A köd felszállt, az égbolt csillagos, a levegő friss volt. Futottam, míg a lélekzetem elállt. Akkor megálltam és hátra néztem. Senki sem üldözött. A buzogányt oly erősen megmarkolva tartottam kezemben, mintha le akarnék vele valakit ütni. Oh! ha az a gazember követett volna, biztosíthatok mindenkit, megtettem volna. Még mindig nem tudtam, hol járok. Csak mentem egyenesen, gondolva, hogy majd csak találom valakit, a kitől útbaigazítást kérhetek.

Egyszerre csak elkésett bérkocsi jött velem szembe. Megállítottam s bele ültem, meghagyva neki, hogy hajtson, a hogy tud, kivettem óránmat s megnéztem. Éjfél után két óra volt.

A kocsi jól hajtott. Egy óra múlva otthon voltam, s tíz perc múlva már ágyamban fekvé aludtam — a következő — akarom mondani: az nap délig.

Három héttel az elmondottak után valamelyik lapban egy hidegvérrel és a legördögibb kiszámítással végrehajtott gyilkosságról olvastam és hogy az ismeretlen tettest kézrekeríteni nem sikerült.

Egy hétre rá megint olvastam, hogy egy bizonyos Thompson Horáció a kérdéses gyilkosság gyanúja miatt letartóztatott és börtönbe került.

Az egész eset annyira közelről érdekelt, hogy — egy hónappal azután — megjelentem a törvényszéki végtárgyaláson. A vádlottat felömerem, de — tett eskükhöz híven — azt senkinek el nem árultam.

A védelem leginkább arra volt alapítva, hogy a tettes örült. A védbeszéd azonban magának a vádlottnak nem igen tetszhetett, mert szót kért és kijelenté, hogy ő a gyilkosságot tisztán csak tudományos lélekűvárlati czélból követte el, s kifejté mind azokat, miket tőle már hallottam. Az esküdszék mindazáltal kimondá a vétkést, és a bíróság élet-hossziglani kényszer-munkára ítélte. Pedig nem volt igazuk, mert — fel kellett volna akasztani a gazembert...

A VASKAPUNÁL.

A bázisai állomásra két külön vonat robogott be egymás után a múlt hó utolsó napjainak egyikén. Taraczklovések üdvözölték az utasokat, kiket a permetező, borongós reggelen a Dunagőzhajózási-Társaság lobogódíszen pompázó, sekély járatu «Zsófia» gőzöse várt. A hajóhidon a diszbe öltözött legénység sora előtt az orsvai révkapitány és a hajó kapitánya, és a Társaság magyarországi forgalmi igazgatója, Thaly Emil üdvözölték a magyar kereskedelmi minisztert, ki a Vaskapu-szabályozási munkálatoknak előhaladását kívánta bemutatni a magyar ország-

gyűlés tagjainak, kik pártkülönbség nélkül mintegy nyolczvanan vállalkoztak erre az ép oly érdekes és tanulságos, mint kellemes kirándulásra.

A hajóról az egész társaság elragadtatással szemlélte az eléje táruló felséges panorámát. Balra, a magyar parton László-várának festői omladékai, jobbra, a szerb oldalon Galambóc romjai tüntek föl, a hatalmas zúgó folyam közepén pedig a Babagáj szikla meredezett, melyet a közhit nem is minden logika nélkül az aldunai út első határkövének tekint: mindez külön-külön is, együtt is igazi festői kép. Századok, sőt ezredek történetét hirdetik itt minduntalan az emberkének töredékesen fennmaradt alkotásai. A folyó jobb partján a hatalmas sziklába vágott lyukak sora mutatja Traján császár útjának irányát s fogalmat nyújt arról a sok verejtékről és könyrről, melybe ez a rendkívüli alkotás került. Hova lett a nagy ember s vele birodalmának hatalma, dicsősége? A galambóczi vár, melyről a történelem és a költők annyit regélnek, mely rész alkotásu tornyai, már csak dűlődző emléke az egykori török hatalomnak. Egészen a hőmpölygő folyam szélén húzódik a Szechenyi-út. A legnagyobb magyar fölsímvén e hely fontosságát, az akkori idők anyagi és szellemi erejéhez mérten valóban nagyszabásu alkotásával örökítte meg itt az ország határán szellemét és nevét.

Ugyanitt a komor sziklafalak egyik emléktábláján néhai Baross Gábor neve olvasható, ki vasakarattal vitte itt harezba a tudományról vértett gyöngye emberi erőt, hogy a természettel megküzdve nyisson új, biztosabb utat a művelődésnek és gyarapodásnak hazája javára.

Akkoron hű munkatárs, most már gondjainak örököse, Lukács Béla kezeiben oly kiváló szakértők támogatása mellett, min Wallandt osztálytanácsos, a nagy mű rohamosan közeledik befejezéséhez, világra szóló diadalaként a magyar műszaki tudomány.

A munka nagy arányairól és meglepő előhaladásáról bő alkalma volt meggyőződni a képviselő társaságának, melynek a miniszter és a munkákat vezető szakemberek a szabályozást minden részletben bemutatták. A Vasárnapi Ujság már 1891-dik évi folyamának elején behatóbban ismertette a szabályozási műveletek tervét. A mi akkor még nagy részben csak papíron volt, az ma már a megvalósulás útján jól előrehaladt s bizvást remélhető, hogy az óriási mű a kitűzött időre, 1896-ban, teljesen be lesz fejezve s ezredéves ünnepünk egyik legszebb emléke leendő, a mi annál nagyobb vívmány lesz, mert a leghíresebb szakértők is az Európában eddig véghezvitt műszaki munkálatok

közül ezt a folyamszabályozást tartották és tartják a legnehezebb munkának.

Nyüzsgő embersokaság, egész hadserege a munkásoknak lepte el a természet által majdnem hozzáférhetetlennek teremtett vízi utat s annak partjait. Közel három ezer munkás, a találékony elme által konstruált gépiériások zúgása-zakolatása, a szakadatlan robbantások együtt véve olyan hatást tesznek a szemlélőre, mintha egy mérföldekre terjedő gyártelep lenne itt. A mélységmérő hajóktól kezdve, a szikla-zúzó, sziklafúró, kőkotró s követató hajók és

megfelelő kirepeztesztésével már a jövő év végén készen lesznek. Itt két hatalmas zúzógép, két fúró gép s két kotrógép működik. A zúzó-gépek vasvésője, mely 5-6 méter magasból csap le a szabadesés törvényei alapján a fenéksziklára, közel száz méterezés, s egy nap alatt 30-50 köbméter sziklát zúz törmeléké. A fúró hajók négy vaslábra vannak állítva, hogy a hajó ne legyen kitéve a víz hullámzásának s a fúrók attól függetlenül nyugodtan dolgozhatnak. Az ekként fúrt lyukakat aztán dynamittal töltik meg s ha egy sor lyukat megfúrtak és megtöltöttek, a hajót lábakon vízre eresztik s a horgonylánczon egy sorral tovább vontatják. Ha egy sorozat lyuk kész és meg van töltve, akkor azokat egyszerre felrobbantják, s ha ekként nagyobb területen ki van robbantva a szikla, azt kotrógéppel eltávolítják. A dynamit a hajókhoz meg lehetős távolságra erősített külön csolnakokon van elhelyezve.

A jövő év folyamán folytatja a vállalat ezt a munkát az izlász-Tachtaliai és a szentkai zuhatagoknál.

A munka legmeglepőbb része s a tudomány legnagyobb feladata a Greben szikla eltávolítása s egyuttal ugyanitt a rohamos vizesítés mérséklésére egy szorítógát építése volt. Volt, mondhatni, mert a munka nagyján már itt is túl vannak.

A folyóba benyúló Greben-hegyoromnak 150 méter szélességben való eltávolításával s egy közel 6 kilométer hosszú gát föltöltésével, — miközben 30-35 méternyi mély séget kellett kövel kitölteni, — vette kezdetét néhai Baross Gábor idejében a nagy mű, 1890 szeptember 15-ikén. Baross maga indította meg az első vilámszikrát a Greben szirtjei közé, s azóta a hatalmas szirt szétrombolva mutatja kőkebelét az alatta morajló folyónak.

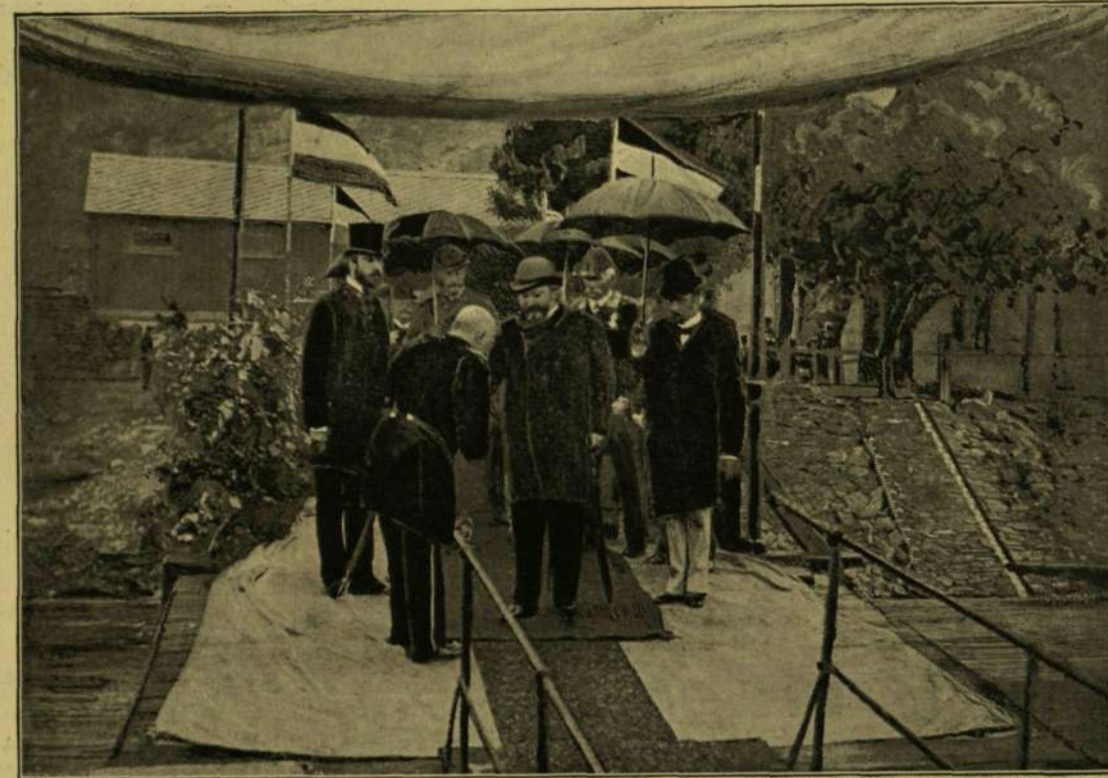
Megkövült apró és óriás csigák ezrei kerültek ki a hegy méhéből, ki tudja, hány ezer vagy millió éves nyugalmukból fölbolygatva, élénk bizonyosságul a nagy átalakulásoknak, melyeken a föld keresztülment. A szép kővületeket a társaság megkövült apró és óriás csigák ezrei kerültek ki a hegy méhéből, ki tudja, hány ezer vagy millió éves nyugalmukból fölbolygatva, élénk bizonyosságul a nagy átalakulásoknak, melyeken a föld keresztülment. A szép kővületeket a társaság

tagjai nagy számban vásárolták össze a munkásoktól s vitték haza emlékkül.

Viszafajtott lélekzettel nézett végig a társaság néhány robbantást, melyek a hegy testén jókora sebeket ütöttek. A leszakasztott kővekből a nagy szorító gát épül, mely már eddig háromszázezer köbméternél több követ nyelt el, holott még alig felében van készen.

A Jucz-zuhatagnál csaknem hasonló munkát végez a vállalat: a sekély mederfenéken utat nyit a hajóknak szikla repesztéssel, mintegy ezer méter hosszúságban, s hogy azt vízzel bőven ellássa, egy 1600 méteres szorító gáttal duzzasztja föl a vizet.

Itt dolgozik a vállalat óriási kotrógépe, mely

Pillanatnyi fénykép. (Reggeli 6 óra 10 perczkor, szakadó esőben fölvéve.)
LUKÁCS BÉLA MINISZTER FOGADTATÁSA A 'ZSÓFIA' GŐZS HAJÓHIDJÁN.

Pillanatnyi fénykép.
A KÉPVISELŐK A GREBEN-PARTI SZIKLÁK ROBBANTÁSÁNÁL.
AZ ORSZÁGOS KÉPVISELŐK AL-DUNAI KIRÁNDULÁSÁBÓL. — Paur Géza fölvételei.

gépek egész serege füstöl még és zakolat a mélyitendő, szélesítendő, avagy gáttal eltorlaszolandó folyamrészekben, a hegy oldalán, a víz fenekéről minduntalan robbanások hangzanak föl, melyek a kemény szirtet porrá zúvva, ontják a meder fenékre, s az ujon épülő új mederpél, lenn a voltaképi Vaskapunál ezer munkáskez kalapálja, fejt a kőzeteket, miket prűszkölő kis mozdonyok által vont kocisk szállítanak a gátakhoz, mindenütt munka, élet: harc a természettel!

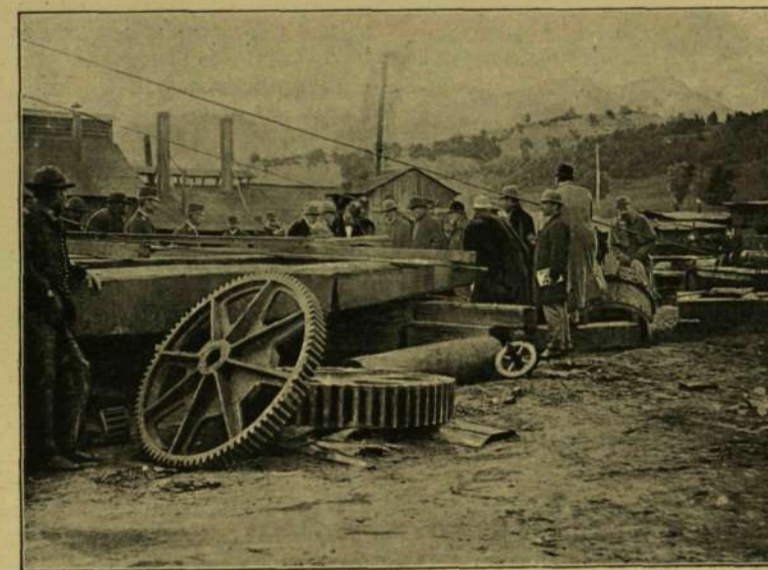
A képviselők társasága, a hajóról legelső sorban a Kozla-Dojke zuhatagnál folyó munkálatokat tekintette meg, a melyek annyira előrehaladtak, hogy a kettős sziklapadnál a meder

A GREBEN-HEGY LEREPEZTETT OLDALA.

A GREBEN-HEGY A DUNÁRÓL, SZVINICZA MELLŐL FELVÉVE.

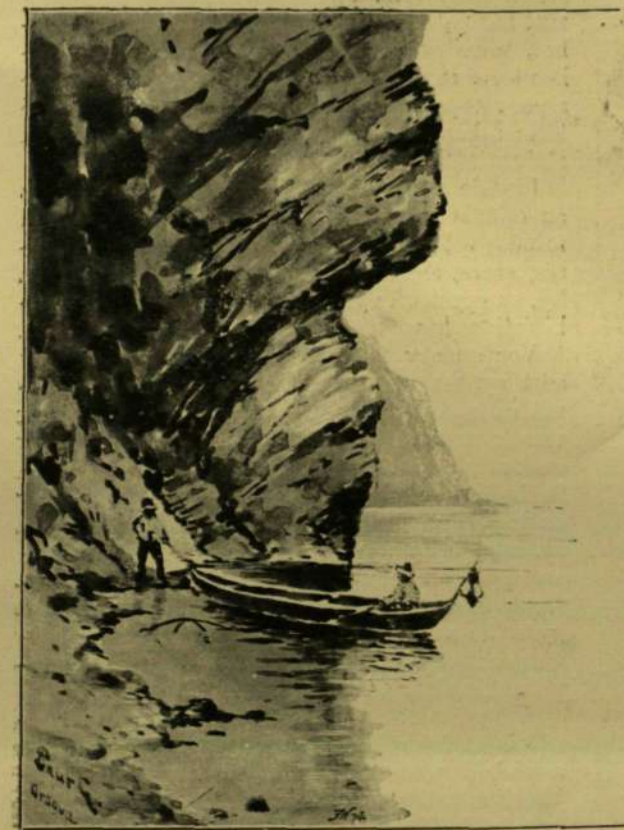
A TÁRSASÁG HAJÓJA A BABAGÁJ-SZIKLÁNÁL
(BALRA LÁSZLÓ-VÁR, JOBBRA GALAMBÓCZ ROMJAI.)

Pillanatnyi fénykép.
A TÖRÖTT FÚRÓK MEGTEKINTÉSE JUCZ-ZUHATAG MUNKATELEPÉNÁL.

Pillanatnyi fénykép.
LUKÁCS BÉLA MINISZTER A GREBENI GÁTON,
TÖBB KÉPVISELŐ TÁRSASÁGÁBAN.

VIZAFÓGÓ TÖRÖK ORVHALÁSZOK A MAGYAR PARTON.

A TÁRSASÁG HAJÓJA A KAZÁN-SZOROSBAN.

AZ ORSZÁGGYÜLÉSI KÉPVISELŐK AL-DUNAI KIRÁNDULÁSÁBÓL. — Paur Géza rajzai és pillanatnyi fényképfölvételei.

FÚRÓ-, ZÚZÓ- ÉS KOTRÓ-GÉPEK A KOZLA-DOJKE-ZUHATAGNÁL.

Paur Géza rajza.

kétszázötven lóerjű géppel, s egyenként húsz métermázsás kotró vedreivel naponként 250—300 köbméter követ emel föl a mélyből.

A vadregényes Kazán-szoros szépségeiben gyönyörködő társaság a hajón elköltött ebéd után a Vaskapunál folyó munkálatok megtekintésére indult.

Itt a teherhordó vonat kis kocsjaira szállt a társaság, s a kised mozdony teljes igyekezettel szállított le bennünket a leghatalmasabb technikai munkálatok egyikének belsejébe, az itt épülő új Duna-esatorna fenekére, melyben új ágyat vet az emberi erő a folyónak, hogy régi sellős, sziklás medrét elhagyva, biztonságos utat nyisson kelet és nyugat kereskedelmének.

A 2480 méter hosszú csatornának háromnegyedrészé már ki van erőszakolva a kőzetből, 80 méter szélességben, s három méterrel mélyebben a 0 vízáltsáznál. Most furó-faragó, ütő, véső, robbanó eszközökkel egész raja a munkásoknak dolgozik a sziklafalak között, melyeket hatalmas gát torlaszol el az elhagyandó medertől, keskeny vasuti sín párokon apró vonatocskák dübörögnek. Alig két év s az öreg Duna árja fog e mederben végig hömpölyögni, megrakott hajókat emelve hátán. A vállalat intézősége határozottan reméli, hogy a csatornát már 1896-ban megnyithatja, Lukács Béla miniszter pedig ez alkalommal nagy nemzetközi ünnepet szándékszik rendezni.

A nap alkonyra hajlott, hajónk fölszedte vas-macskaút s a leáldozó nap fényénél még láttuk Ada-Kaleh szigetét, ezt a kis darab török földet, mely voltaképp senkié, mert a böcs diplomácia a berlini kongresszuson teljesen megfedkezett róla. A mi országunk hát szépen rátette a kezét a kis szigetre, mely valaha, — most már düledező erősségeivel, — kulcsa lehetett az Al-Dunának. Nehány magyar baka szalutált hajónknak s az apró házikók kerítései mellett, egy-két befődött arcú török menyecske

AZ AL-DUNÁRÓL: A BAROSS-TÁBLA ALIBERG FÖLÖTT

HOGYAN ÉRINTKEZNEK A FOGLYOK A KÜLVILÁGGAL?

A bűnvizsgálat lényeges céljai, a szabadság-büntetés egész természete jogi és erkölcsi föladatainak komolysága, a rabok és vizsgálati foglyok teljes elkülönítését a külvilágtól oly érdekké emelik, melynek megóvása a büntető hatalom intézményeinek legfőbb gondját kell, hogy képezzék.

És mégis hányszor történt már, hogy fogságból kiesempészett levelek, titkos utakon az érdekeltekhez juttatott értesítések, gyakran egészen új irányt adtak a vizsgálatnak, nyomokat tüntettek el, vagy kedvező bizonyítékok beszerzését tették lehetővé s ezzel téves irányba vezették, vagy feltartóztatták az igazság szolgáltatás boszúló karját. Ily visszaélések újabban mindinkább ráirányozták a figyelmet arra a hatalmas titkos propagandára, mely a börtönök és fegyházak lakóit, a társadalom hivatászerű gondostevőit egy nagy és rendszeres szövetség szoros lánczába fűzi épen úgy, mint a tolvajnyelv, vagy a bőrükre tetovált titkos jegyek.

Természetes, hogy a börtönrendszerek szerint a foglyoknak hozzátartozóikkal való levelezése egy fontos megszorításnak van mindenütt alávetve s ez abban áll, hogy levél nem lépheti át a börtön és fegyház küszöbét, sem ki, sem be, a nélkül, hogy előzetesen a felügyelő közege vizsgálatán keresztül ne menne s csak szigorú láttaozás után juthat el a rendeltetési helyére.

Az érdek, mely a foglyok és fegyencek levelezésének a törvényes rend kijáratára célzó jellegét adhat, mindenek előtt kettős lehet, vagy az történik ugyanis, hogy a vizsgálati fogságban levő vádlottaknak szabad lábón levő, vagy szintén letartóztatott bűn- és érdekártaiak lehetnek, mely esetben azokat értesíteni szükséges a letartóztatásról és vizsgálati fogságba helyezéssel, hogy börtönük mihamarabb megmentsék; vagy pedig arról van szó, hogy egyidejűleg letartóztatott bűntársak közt a védelem és tagadás rendszerét megállapítsák s így a vizsgálat céljait annál könnyebben megihisítsák.

Arra nézve, hogy mik azok a módok, melyek ily érintkezést lehetővé tesznek, kimerítő felvilágosítást nem könnyű adni, mert azok hely és idő s a szokásszerű gondostevők bizonyos szűkebb csoportja szerint nagyon különböznek. Egy újabban fölmerült esetből kifolyólag, hol a katonai titkok elárulásával terhelt francia vegyész, Turpin, módot talált barátaival láthatatlan módon levelezni, az «Archives de l'anthropologie criminelle» című francia folyóirat igen illetékes oldalról eredő leleplezéseket közöl, a foglyoknak a külvilággal és egymás közötti érintkezésük titkos módjairól.

Turpin egyszerűen úgy oldotta meg a nehézséget, hogy elküldött levelei sorai közé leföldözött hig tejbe mártott új tollal írta a titkos sorokat, mire aztán egy poros cipőtalp, vagy piszkos töröl rongy rárázásával a tejjel irt betűkre a por rátapadván, láthatóvá lett az írás lehetővé tette a közömbös sorok közé rejtett utasítások elolvasását.

Úgy de a magánzárkában levő foglyoknak ez az eljárás nagy nehézségekbe ütköznék és nem mindig valószínűsíthető meg. Egyébiránt erre szükség sincs, mert ugyanazt a szolgálatot, mint a tej, az egyszerű nyál is megteszi, ha valaki megkísérti a következő utasítás szerint járni el.

Vegyen egy fehér papírlapot, írjon néhány sort nyálba mártott új tollal s aztán két nap múlva nedvesítse meg vékonyan a papírt hideg vízzel. A betűk rögtön előtűnnek, igaz, hogy csak alig láthatólag, de ha az ember teste melegénél, ruhája alatt a papírt megszáritja, akkor az írás könnyűséggel lesz olvasható. A baj csak az, hogy ezt az egész processzust végtelen egyszerű megihisítani, még mielőtt a levél elindulna rendeltetési helyére. A fegyházi irodákban a gyanuba vett leveleket egész hideg vérral megdörzsölik egy darab posztóval, s akkor egy szempillantás alatt vége a titoknak.

A legkezdtelegesebb módszer ez: A börtönök ódon faláról lekaparnak egy keveset abból a fehérítő salétromból, melyből a gyerekek tüziátékhoz való anyagukat nyerik. Ebből elég egy csipetnyit feloldani egy csöpp vízben s azzal a sorok között írni. Ha az írás megszárad, olvashatatlanná lesz. Csak hogy sajnos, ebben a tekintetben a börtönigazgatók már meglehetősen ki-

tanult vén rókák, elég nekik a papírt gyertyaláng fölé tartani, hogy a betűk mindjárt láthatókká váljanak.

Tulajdonképen nem kevésbé régi és kopott eljárás az is, ha tollat dörzsölnek egy ólom csészéhez, miután jól megmedvesítik. A nedves ólom csak két-három nap múlva lesz láthatóvá, épen «legendő idő, hogy a levél a czimzethez érkezzék, ki kíváncsian fogja olvasni a sorok közt előtűnő szavakat. Hanem itt is túljárnak a börtönfelügyelők a foglyok eszén. Gondjuk van rá, hogy a levél alá ammoniákos palaczkot tartsanak, mire az ólomlevegő rögtön kiüti magát s mint ammoniákos a legszebb zöld színnel árulja el íróját.

Epen ezen okokból a rafináltabb gondostevők nem is folyamodnak már ezekhez az őzönvizelelőtti fogásokhoz, hanem ha egy kissé szabadabban mozoghatnak, s a kantinban is megfordulhatnak, első gondjuk ott fött tojást kérni. Azután észrevétlenül a tojásfehérjét zsebükbe lopják, belemártanak egy egész új tollat, s tele vetik láthatatlan betűkkel a papírt. Az olesó, fénytelen papíron, melyet a börtönökben használnak, a tojásfehérje nem hágy nyomokat. A czimzett azonban már előre értesítve van a dolog minden csínja-bínjáról, s nem tesz semmi egyebet, mint egy gyufát gyújt meg a papír alatt, s az annak folytán képződő fekete ammoniákos kénhidrát szépen előfesti a rejtett betűket.

De a tudományos vegyi módszereknél még sokkal elmésebbet tudott kitalálni a fegyencek kimeríthetlen invenciója, s ennek eszköze az orthográfia. Csak hogy orthográfiát nem mindenki tud ám s ennél fogva nem mindenkinek áll hatáskörében sem ennek a methodusnak a kusest megtalálni.

Az egész annyiból áll, hogy az ember, — persze az az ember, a kit a bűn lejtője a börtön küszöbét juttatott el, — látszólag a legártatlanabb levélben néhány «véletlen» helyesírási hibát ejt, mely föl sem tűnik a beavatlan előtt. Elég például egy r-rel kevesebbet, egy b-vel többet írni, vagy megfordítva: megkettőztetni az l-eket, fukaron banni a ragozásban a kettős mássalhangzókkal s kifeledni egy-egy hangzót, mindez a lehető legártatlanabb arcezel. Ki vetne ilyesmit végre is mindenki szemére? hibás orthográfiával írni még is mindenkinek joga van. De ha van egy titkos barát, ki átérti a rendszert s elég jó orthografus, hogy leltározzon minden kihagyott vagy fölösleges betűt s gondosan kirírja magának, úgy a rejtély kulcsa kezében van s a legfontosabb izenetekről a fölfedeztetés minden kockázata nélkül értesülhet.

Újabban jöttek csak nyomára annak is, hogy némely letartóztatási intézetben a foglyok leleményessége egész telefon-összeköttetést teremtett meg oly helyeken, hol a közös emésztő-gödörből bizonyos mindennapi cseleokra mindenféle csőhálózatok ágaznak szét. Ki hinné, hogy a gonoszteremtő fáradhatlan fantáziája ebben is módot talált az egymással való titkos értekezésre? Egyik beszél, a másik hallgatózik, fülét arra a bizonyos nyílásra illesztve, s az akusztika néha határozottan meglepő.

Modern börtönrendszerünk ébersége mellett azonban mindezeknek a taktikáknak sikere nagy részben teljesen megihisul. A legkörültekintőbb óvatossággal ügyelnek fel a foglyoknak a külvilággal való érintkezéseire és levelezéseire. Nagyon vakmerő és elszánt bűnösnek kell lennie, a ki a legpontosabb ellenőrzési rendszer mellett is képes megkísérinteni a hatóság kijáratának legjobb esetben is kétes eredménnyel kecsesgető ezen eszközeit, mikor tudja, hogy meglehet, épen önmaga ellen szolgálat a törvény kezébe fontos bizonyítékokat, s kockáztatja, hogy helyzetének szigorúsítása árán csak azt éri el, hogy ártatlan vagy legalább kevésbé bűnös hozzátartozóit is a faggató vizsgálat keresztítze közé állítsa, esetleg még nagyobb kellemetlenségeket vonjon fejére. De a büntető pszichológiának érdekes és eddig alig méltányolt oldalát érinti mindenképen az a lelemény és ügyesség, melyet a szükség és a semmittevés pattant ki a társadalom hasznos munkájára nézve elveszett bűnös elmékből.

— «Készen van a kápolnával való összeköttetés?»

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

REGÉNY VERNE GYULÁTÓL.

Francziából fordította HUSZÁR IMRE.

(Folytatás.) (23-ik közelemény.)

XV.

— «Készen van a kápolnával való összeköttetés, Orfanik?»
 — «Epen most készültem el vele.»
 — «Készen van minden a bástya kazamatáiban?»
 — «Készen.»
 — «Most tehát már úgy a bástyák, mint a kápolna is össze vannak kötve a vártonornyval?»
 — «Össze.»
 — «És lesz időnk menekülni, ha a készülék megkezdte a működését?»
 — «Lesz.»
 — «Bizonyoságot szerzett magának a felől, hogy az alagút nyílása a Vulkan szoros felé nincs betemetve?»
 — «A nyílás szabad.»

Néhány pillanatnyi csend következett, mialatt Orfanik a lámpáját felemelte és megvilágította vele a kápolna homályos részeit.
 — «Ah! vén várkastélyom! — kiáltá a báró. — Sok vérükbe fogsz kerülni azoknak, a kik ide erőszakkal be akarnak hatolni.»
 És Gortz Rudolf báró e szót oly hangon ejtette ki, a melytől az ifjú gróf megborzadt.
 — «Hallotta ön, mit beszélnek az emberek Macsesden?» — kérdé aztán Orfaniktól.
 — «Ez előtt ötven perczel hallottam a sodrony vezetőjén a «Mátvás király» fogadóban mulató vendégek beszélgetését.»
 — «Ma éjjelre van tervezve a támadás?»
 — «Nem, csak hajnalban akarják megkísérleni.»
 — «Mióta tért vissza Macsesdre az a Roezkó?»
 — «Ez előtt két órával érkezett meg a gyulafehérvári esendorékkal együtt.»
 — «Nos hát, minthogy a várkastély többé nem védelmezheti meg magát, — ismétli Gortz báró, — legalább romjai alá fogja temetni Telek Ferenczet és vele együtt a segélycsapatát is!»

Aztán rövid szünet múlva folytatá.
 — «Hát a sodronyvezeték, Orfanik? Soha senk szabad senkinek megtudni, hogy ez tartotta

fenn az összeköttetést a várkastély és Macsesd falu közt.»

— «Szét fogom rombolni; senki sem fog a nyomára akadni.»

Itt az ideje, hogy megmagyarázzunk bizonyos tüneményeket, a melyek ezen elbeszélés során szerepeltek és a melyek eredete később köz tudomásra jutott.

Akkoriban, — és itt különösen meg kell jegyeznünk, hogy történetünk a XIX. század legutolsó éveinek egyikében folyt le, — akkoriban a villamosság, a melyet jogosan neveznek a mindenség lelkének, az alkalmazás és felhasználás tekintetében csaknem a tőkély legmagasabb fokát érte már el. A nagynevű Edison és tanítványai befejezték műveiket.

Egyéb villamos készülékek közt a telefon akkoriban már oly csodálatos pontossággal működött, hogy a hangok, melyek a lemezeket érték, halló csigák segélye nélkül jutottak el az illető helyekre. Minden szót, minden énekanthot, sőt a suttogást is meg lehetett hallani bármily távolságra, és két ember, a kik száz meg száz mérföldnyire voltak egymástól, úgy beszélgethetett, mintha egymással szemközt állt volna.*

Orfanik, a Gortz Rudolf báró elváthatatlan utitársa, a mi a villamosság gyakorlati alkalmazását illeti, első rangú feltaláló volt már évek óta. De, a mint tudjuk, bámulatos felfedezései nem találtak kellő méltánylásra. A tudományos világ csak egy bolondot volt hajlandó látni e maga nemében csakugyan lángelméjű emberben. Innét származott az az engesztelhetetlen gyűlölet, melylyel e kigúnyolt, félreismerett és mindenkitől eltaszított tudós embertársai iránt viselkedett.

Ily körülmények közt találkozott Gortz báró Orfanikkal, a ki a legnagyobb nyomorban sanylett. A báró segélyezte őt bőkezűen, buzdította a további munkásságra és végül egészen magához vette, de csak azon feltétel alatt, hogy a tudós egyedül csak az ő számára fog dolgozni és a találmányait csakis az ő rendelkezésére bocsátja.

Egészben véve e két különöz és hőbortos ember csakugyan arra volt teremtve, hogy egymást megértse. Nem is váltak el egymástól legelső találkozásuk óta, még akkor sem, mikor Gortz báró Olaszországban valamennyi városán keresztül-kasul követte Stilla.

Míg a szenvedélyes zenebarát megittasult a páratlan művésznő énekétől, Orfanik nem tett egyebet, mint kiegészítette a legutóbbi évek villamos felfedezéseit, tökéletesítette alkalmazásuk módját, úgy, hogy készülékeivel a legrendkívül lib hatásokat volt képes előidézni.

Azon események után, melyek Stilla szini pályájának végét szakították, Gortz báró nyomtalanul eltűnt és senki sem tudta, hova lett. Miután Vápolyt elhagyta, a kárpáti várkastélyba vonult vissza Orfanikkal együtt, ki egy pillanattig sem habozott oda bezárkózni vele.

Mikor Gortz báró elhatározta, hogy eltemetkezik e régi várkastélyba, azt ohajította, hogy senki se sejtthesse visszatérését és senki se háborgassa őt magányában. Mondanunk sem kell, hogy a báró és Orfanik bőségesen ellátták magukat mindazzal, a mi a mindennapi élethez szükséges. Tudjuk, hogy volt egy titkos összeköttetés a várkastély és a Vulkan szoros közt. Egy megbízható ember, a bárónak egy régi szolgálója, a kit senki sem ismert, ezen az úton hordta fel meghatározott időközökben a várba mindazt, a mi Rudolf báró és társa élelmézésére szükséges volt.

A mi a várkastélyból még fennmaradt — és főleg a középső vártonony — voltaképen még kevésbé volt romladozó állapotban, mint az emberek hitték, sőt tényleg nagyon lakhatónak lehetett mondani a jelenlegi lakók szerény kívánalmaihoz képest. Orfanik el levén látva mindennel, a mire szüksége volt, háborítlanul foglalatokodhatott esodaszertti természetzeti és vegyészeti munkáival. E közben az az eszméje támadt, hogy e munkákat első sorban az alkal-

* Sőt láthatták is egymást, sodronyok által összeköttöttük segélyével, mert a telefont is fel volt talála már.

matlan, kíváncsi emberek távol tartására irányozza.

Gortz báró készségesen jóváhagyta e tervet és Orfanik egy különleges gépezetet szerkesztett, melynek az volt a rendeltetése, hogy rémületet terjeszzen az egész vidéken, oly tümemények előidézése által, melyeket csakis az ördög művének lehetett tulajdonítani.

De mindenekelőtt az volt fontos Gortz báróra nézve, hogy mindenről értesüljön, a mit az emberek a legközelebb fekvő faluban beszéltek. Azonban lehetséges volt-e kihallgatni a macsesdi lakosok beszélgetéseit a nélkül, hogy az illetőknek sejtelmük volna róla? Lehetséges volt, ha sikerül telefon-összeköttetést csinálni a várkastély és a «Mátyás király» fogadó ivószobája közt, a hol a macsesdi notabilitások esténként egybe szoktak gyűlni.

Orfaniknak sikerült ezt igen ügyesen és nagy titokban létesítenie s a legegyszerűbb módon. Egy elszigetelő hüvelylyel ellátott rézsodronyt,

negyed milliárd koronára becsülik. Chile két jelentékeny bányavárosa, Lota és Saronel, egészen az övé, sőt az ország két legnagyobb városában Sant-Jagoban és Valparaisoban is ő a legnagyobb földbirtokos. Van ezenkívül többek között 8 nagy gőzhajója, melyek kizárólag az ő bányáiban termelt ezüstöt, rezet és szént szállítják. Rendes lakóhelye Lota városkában van, hol 8 millió korona költséggel építettett magának palotát, mely körül van a legszebb parkok egyike a világnak. Mivel a fővárosban, Sant-Jagoban, is sokat tartózkodik, itt szintén pompás palotát építettett magának nagy kiterjedésű, tündéres szép kerttel. Ezenkívül még számos szép palotája van az ország minden részében.

Chileben, mint a legtöbb amerikai államban, melyek rövid idő alatt gyorsan emelkednek fel, igen sok a milliomos. Különösen az ezüst és rézbányák művelése által nagyon megnövekedett a földbirtok értéke, úgy, hogy sok szegény ördögből lett hirtelen milliomos. Ilyen volt

* A lelkesedés hatalma. Frankfurtban él egy eszmadia, ki annyira lelkes tisztelője Schillernek, hogy oly embertől, ki a nagy költő nevét viseli s mála dolgoztat, egyetlen krajczárt sem vesz el munkájáért.

* A halászat új módját honosították meg a francia tengerparton. Villamos fényt árasztanak szét egyes helyeken s a halak tömegesen tódulnak az új csoda megnézésére, úgy hogy a hálók mindig tele vannak.

* Értékes hőember. Canassa Achilles genuai szobrász január közepén mulatságból a megfagyott hóból igen csinos három méter magas Kolumbuszobrot készített, talapatán Olaszország czímerével. Egész Genna megnézte a szép szobrot, mely azóta természetesen elolvadt, de az élelmes szobrász lefénypéztette és sok ezer fényképet adott el a látogatók között.

* Versenyt falábon járók között rendeznek most Berdeauxban. E város környékén a homokos tengerparton a falábon járás a parasztek között nagyon elterjedt.

ADA-KALEH SZIGETE AZ AL-DUNÁN.

Háry Gyula rajza.

melynek vége a középső vártorony első emeletén volt, levezetett a Nyad medrében, a víz alatt, Macsesd faluig. A mint ezzel készen volt, turista öltözetben megjelent a «Mátyás király» fogadóban és ott egy éjszakát töltött azon célból, hogy e sodronyt az ivószoba falán megerősítse. Könnyű dolog volt a sodronynak azt a végét, mely a folyó medrében volt, felhúznia a fogadó hátulsó falának azon ablakáig, melyet soha se szoktak kinyitni. Itt a sűrű lomb és a kúszó növények levelei közt egy távbeszélő készüléket helyeztet el és hozzá erősítette a sodronyt. A készülék rendkívül tökéletes és egyaránt képes volt a hangot felvenni és visszaadni. Ennélfogva Gortz báró meghallhatott mindent, a mit az emberek a «Mátyás király» ivószobájában beszéltek és egyszersmind az ott levők is meghallhattak mindent, a mit a báró nekik szánva mondott. (Folytatása következik.)

A LEGGAZDAGABB ASSZONY.

Sokan állítják, hogy a földgömbön jelenleg a leggazdagabb önálló nő a Chileben lakó Cousina Izadora. A legesekélyebb számításal is egy

Donna Cousina férje is, de a valódi gazdagságot még is maga a nő szerezte, ki özvegyeége óta egyre-másra vásárolja a földbirtokokat, gyárakat, bányákat állít s még külön vasutat is építettet. A vállalkozó szellemű hölgy maga látott mindenkor a munka után s ezért nagyon sokat utazott, különösen lóhátán. Mellesleg mondva, nagy menése és juhnyája is van. Jelenleg már inkább nyugalomban él s az ügyeket 28 éves fia vezeti, ki csaknem egész nap lóhátán van, hogy a különféle birtokokat és vállalatokat olykor személyre vegye. Van ezenkívül az özvegy asszonynak még két serdülő leánya is.

EGYVELEG.

* A tolvajok ellen rendkívül előkészületeket tettek a chicagói világkiállításán. Európai és amerikai detektívek szövetségére 600 főből álló őrséget képeznek, mely minden a kiállításra jövő gyanús embert figyelemmel kísér.

* Meissonier képeit nemrég árverezték Párisban. A legnagyobb árt, 108,840 arany forintot «Metsző» című képért adták. A walesi herceg is vásárolt egy pár darabot.

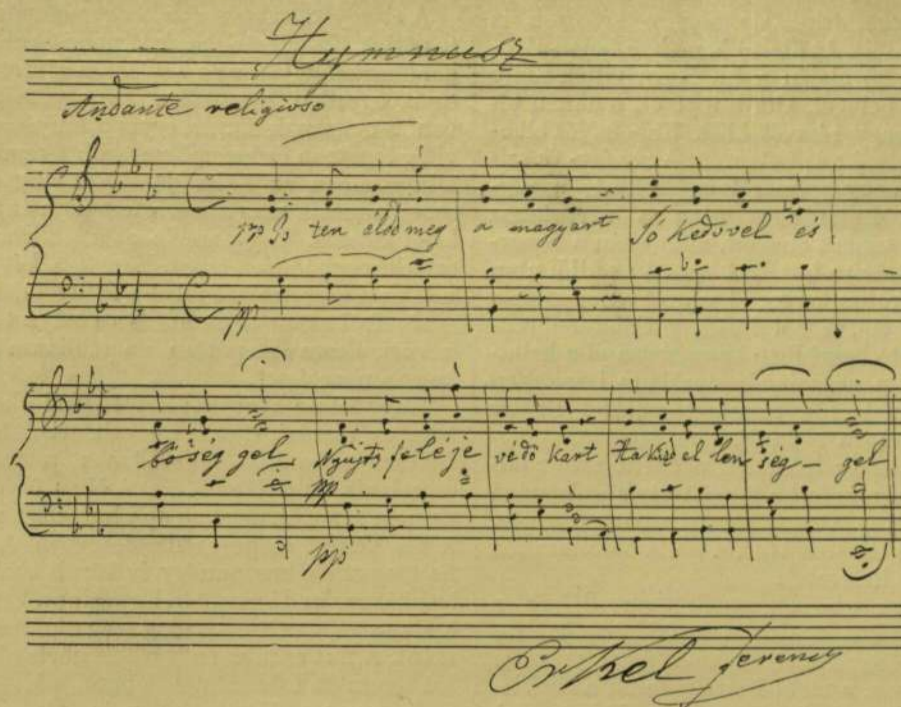
* Gyermekek a gyárakban. A londoni gyárakban legközelebb 76,000 állandó munkást találtak, kik még tíz évesek sem voltak.

* A velozipédre fektetett összeg ma már sok milliót tesz. Magában New-Yorkban mintegy 40,000 velozipéd van használatban, körülbelül 9 millió forint értékben, egy kereskedő a múlt évben 15,000 darabot adott ki. Az amerikai velozipédgyárakban felhasznált anyag értéke is 30—35 millió forint.

* Egy billárd golyó igen értékes valami, mióta az elefánt-agyarak ritkábbakká lettek. Egy kairói orvos szerint minden elefánt-agyarnak a parthoz szállítása átlag legalább egy ember életébe kerül s egy agyarból rendszeren csak 2—3 billárdgolyót lehet készíteni.

* Koldusok lapja jelenik meg Párisban és pedig naponként. A lap különös figyelmet fordít az esketésekre, temetésekre és más ünnepekre s valóságos osztályozást tesz közöttük, hogy melyik jövedelmezőbb, úgy, hogy a hivatászerű koldusok tájékozást nyerhessenek üzleti viszonyaikra nézve.

* A német erdősegek területe jelenleg 13 millió hektár (egész Európáé 311 millió) s értékét körülbelül 12 milliárd forintra becsülik.

ERKEL FERENCZ.

1810—1893.

Zeneköltészetünk legnagyobb alakja megszünt élni június 15-ikén este. Öt nap előtt fia, aztán az apa követte a halál intését. Rendkívüli gyász a családnak, pótolhatatlan veszteség a nemzetnek.

A negyvenes évek korszakában lépett föl Erkel Ferencz is, mikor a nemzeti élet oly hatalmas erővel tört elő, s a közéletben, az irodalomban, a költészetben fényes szellemek harcoltak és alkottak. Erkel Ferencz is disze volt e korszaknak, s a nagyok közül sokáig a miénk maradt még, hogy kárpótlásunk legyen azért, mert őt senki utól nem érte, mert ő egyedüli igaz nagyság volt, mint magyar zeneköltő.

Föllépése korszakos a magyar zenében, melyet addig csak bizonytalanul műveltek; a hivatottak megelégedtek egy-egy dallal, műalkotásokra nem is találtak alkalmasnak a magyar zenét. Erkel pedig hozzá kezdett a nagy feladathoz, hogy megteremtse a magyar operát, mihelyt volt egy állandó színházunk. Három évre rá, hogy a nemzeti színház megnyílt, 1840 augusztus 8-ikán, került színre Erkel első operája «Báthory Mária.» Fél századnál több idő múlt el azóta, fényes pálya Erkel életében, tele sikerrel, eredménynyel. 1844-ben febr. 4-ikén «Hunyady László» operája már valóságos lázba hozta az egész országot. Dallamai gyorsan elterjedtek, énekelték, játszották mindenfelé. Hatalmas indulóját ünnepélyeken játszották a zenekarok, s ma már nincs magyar ember, a ki a Hunyady-indulót ne ismerné s ne lelkesülne hallatára. Aztán következtek egymás után «Bánk bán», «Sarolta», «Dózsa György», «Brankovics», «Névtelen hősök», «István király» című dalművei, melyek közül az utolsó már az operaszínházban került először színre. Mind nagy stílus dalművek ezek és magyarok.

«Bánk bán» 1859-ben került színre. Hatása ép oly nagy volt, mint a «Hunyady László»-é. Tele van ez is dallammal, a hangszerelés eredetiségével és finom zenei kombinációkkal. E műben többi közt a ritkán használt és régi hangszeresek s főleg a különösen magyar jellegű cimbalom alkalmazásával igen eredeti és meglepő hatást ért el. A tiszai jelenetben a tilinkót is (két piccolóval helyettesítve) fölvette zenekarába és ez által az egyes jeleneteknek igen szinteljes és magyaros hangulatot adott. «Hunyady László» már megszerezte költőjé-

nek a népszerűséget, ünnepelték mindenfelé, s hire eljutott a külföldre is. Ez opera első hatása még el sem múlt, mikor egy pályázaton, mely Kölcsey «Hymnus»-ának zenére tételét kívánta, Erkel nyerte el a díjat. A Hymnus nemzeti ima lett; nincs, a ki ne ismerné.

Költött később zeneműveket, dalokat, zenekari darabokat. A hazai zene felvirágzása érdekében annyit tett, hogy ha operát meg nem írja, még akkor is bő érdemek várnak a hálás elismerést.

Ellinger Ede fényképe után.

A nemzeti színháznak megnyílt óta tagja volt, majd karnagy lett, utóbb operai igazgató, főzeneköltő; szervezte a filharmoniai társaságot, s vezette az ötvenes évektől kezdve a hetvenes évekig, bemutatva velők a fővárosnak a nagy klasszikus mesterek zenegyöngyei mellett a romantikus iskolához tartozó híres zeneszerzők műveit is. E hangversenyeket tizennyolc éven át vezérelte. Karnagya volt az országos daláregyesületnek, tanára és igazgatója 1889-ig az országos zeneakadémiának.

Költészetének szellemi frissége megmaradt a késő agg korban is, s az 1810-ben született mestert még 1890 őszén is láthattuk dirigálni egy filharmonikus koncerten s utolsó éveiben egy nagy operát kezdett írni, «Kemény Simon»-t, Jókai Mór szövegére. Mikor 1888-ban karmesteri 50 éves jubileumát ünnepelte, az egész ország hódolata vette körül. Életrajzát, működését ez alkalommal tüzetesen ismertette lapunk 1888. évi 51-ik számában.

Alig két éve, hogy Erkel Ferencz visszavonult a világtól, családja körébe. A nyár kezdetével az idén is felköltözött a Svábhegyre; az agg zeneköltő, ki 78 éves koráig soha sem volt beteg, s erős természetét utolsó napjáig megőrizte, ekkor már gyöngélkedett, s állapota folyvást súlyosabbá vált. Élek fia halálát már nem tudták vele, hogy kiméjék. E hó 15-én reggel egészen elhagyta ereje. Délután körülvették családjá tagjai. Az ágyban hol elszunyadt, hol fölébredt. Este 9 óra után egyszerre azt vették észre, hogy elaludt örökre, olyan csöndesen, hogy észre sem vette senki, mikor.

A fővárosban már este elterjedt halálának híre s nagy fájdalomt okozott mindenfelé.

Ravatalát az operaszínházban állítják föl, melyet már életében földszítettek szobrával.

ERKELE ELEK.

1843—1893.

A magyar opera megteremtője, az agy Erkel Ferenc súlyos betegen feküdt sváblhegyi nyári lakásán, mindenki szorongva várta betegségének fordulását, midőn az aggodalmak e nehéz napjaiban nagy csapás érte a családot. A beteg zeneköltő fia, *Erkel Elek* meghalt e hó 10-ikén. Zenész volt ő is, kiváló képzettséggel, finom érzéssel. Míg az öreg Erkel Ferenc a magyar dalmű megteremtésében szerzett örök borostyánt, fiai közül Sándor, Gyula és Elek, követék nyomdokait; alkotásaikban nem emelkedtek ugyan apjukig, de a magyar zenének nagy szolgálatot tettek, mint jeles karmesterek, kik mindig a főváros első zenekarait vezették, s koronként mint zeneköltők is követelték családi jogaikat. Mindnyájan a nemzeti színház zenekaránál nőttek föl, melynek élén folyvást ott állt egy Erkel, először a «Hunyady László» nagynevű szerzője, aztán fiai, kik a zenekarból emelkedtek a karmesteri podiumra, az opera vezetőivé.

Erkel Elek szintén a nemzeti színház zenekarában működött évek során át. S reá nézve is alig létezett egyéb a zenénél. Nem zenére neveltek, nagy családdal megáldott atyja gyakorlati életpályára adta, s Erkel Elek ifjú korában az ó-budai hajógyárban vasat kovácsolt, a művész vér azonban nem hagyott nyugtot neki, s végre a nemzeti színház zenekarában oda állhatott az üst-dobhoz; azt verte sokáig. A zenész körökben úgy ismerték, mint nagyon képzett muzsikust, a kinek nem hiába Erkel Ferenc az apja. Nehány dalát is hallották bizalmas körben. De a nehézkes természetű fiatal ember nem lépett a közönség elé, mert félt, hogy az Erkel név nagy követelővé teszi a közönséget.

1875 okt. 15-ikén nyílt meg a népszínház, s ettől kezdődik Erkel Elek magasabb művészi pályája. Karmester lett az új színháznál, s önálló hatáskörében nemcsak a zenekar kiképzésére, az énekes darabok betanítására fordított gondot, hanem a népszínművekhez is irt zenét. A népdalokat jól ismerte, a hol egyt hallott, följegyezte, alkalom adtán forgalomba hozta, szép zenekísérettel. Maga is szerzett dalokat, tösgyökeres magyarságúakat, melyek szájról-szájra kerülve, bejárták az országot. Ki tudná előszámolni, hány népdal jutott az ő szerzeményeiből és átírataiból az éneklők ajkára.

De nagyobb becsűje is volt. A mint atyja megvetette a magyar nemzeti opera alapját, úgy ő a magyar operette megalkotását tűzte maga elé, de nem egész sikerrel. E könnyű, játszi zenei műfajhoz nem volt meg természetének elevevége, vidámsága. Tartalmas költészetét őt is a komolyabb zenei feladatokra utaltta volna, de szolgálatára kívánt lenni a színháznak, melynél élt, melyet szeretett, s tehetségét alkalomszerűen alkalmazta. Az operettek, melyeket a népszínház adott elő Erkel Elektől, egytől egyig a nemes ambíciója, a zenei tudás, a költészet termékei, a zenei technika szép művei, hanem e könnyűséghez szokott deszkákon vasokosoknak tűntek föl, mely nem talált a zenekar, énekkar, és előadó személyzet arányához. Vig operák voltak, nem is épen szerencsés szöveg-gel. Játékrendben nem sokáig maradtak, noha sokkal kevesebb zenei értékű eredeti operettek hosszú időig tapsolt ugyanott a közönség.

Erkel Elek nem volt termékeny tehetség, nem képességénél, hanem csöndes természeténél fogva, mely csak olykor hevült föl. Sarkantyuk nem ösztönözték, hogy előre törjön.

Operettejeinek szövege mind történelmi. Első volt «Székely Katalin», az erdélyi fejedelmek idejéből, mely 1890-ban került színre; ezt 1883-ban «Tempelő» követte, melynek hőse Csokonai; majd 1880-ban «A kassai diák» került színre, szintén régi korban mozgó mesével. Ezen kívül egész sereg népszínműhöz irt dalokat. Hagyatékában két szímfőniát is találtak. Mint karmester szakképzett, ügyes és tapasztalt volt, s a népszínház nagy erőt veszített el benne.

Budapesten, 1843-ban született. A nemzeti színházról 1875-ben a népszínházhoz szerződésen, 1884-ig volt ott, ekkor az operaházhoz ment át, de egy év múlva ismét visszatért, s megmaradt ott egész életében. Két évvel ezelőtt

kezdtett betegeskedni, de még e tavaszon is végezte teendőit. Az utolsó hetekben baja súlyosodott, s e hó elején a klinikára vitték Kéty tanárhoz a beteget. Ott hunyt el, s onnan temették el nagy részvét közt. Koporsóját elborították a rózsák és koszorúk. A zenész- és színész-világ nagy számmal gyűlt össze a végtisztességre. Beszentelés után a népszínház énekkara gyászalt énekelt, mely után a koporsót a gyászokcsira tették. A menet az üllői úton és József-körúton keresztül vonult a népszínház homlokzata elé, a hol Lukácsy Sándor főrendező megható beszédben bucsúztatta el a halottat. Ezután a népszínház énekkara ismételt gyászalt énekelt s ennek végzetével Radics Vilmos zenekara rázendítette a hester két legkedveltebb dalát: «Kitétek a halottat az udvarra» és «Lehullott a regző nyárfa ezüstsínű levele» melyek végzetével a menet folytatta útját a kerepesi temetőbe, a hol a halottat örök nyugalomra helyezték.

Erkel Elek családja egyik szenvedélyét, a sakk-játék iránti szeretetét is örökölte. Tudvalevőleg az öreg Erkel Ferenc igazi matador volt a sakkon, a többi Erkel is mind a legjelesebb sakk-játésközé közé tartozik. Erkel Elek több éven keresztül lapunk sakkrovatát vezette, egészen addig, míg elfoglaltsága engedte, majd öccse, Erkel Lajos vette át a rovatot, ki jelenleg is vezetője.

SZÍNHÁZ.

Két régi darab föllevenítése a nemzeti színházban.

A Nemzeti színház két régi darab föllevenítésével zárta be az évadot. Az egyik huszonöt év előtt került hozzánk, csakhamar le is kerülve a másorról; a másik tizenöt éve kaczagtatta először a publikumot. Az előbbi fölmerült, hogy kiérdemelt sorsára jusson újlag; a másik nemcsak saionvégi, de téli csalogatónak is beválik. Az egyik a magasabb körök életének kinövéséből egy vonás, a másik a megtollasodott polgárelem pompás humorral rajzolt légköre. *Sardou* írta az elsőt, *Labiche* a másikat.

A színpadi technika nagymestere huszonöt évvel ezelőtt nem tömörítette mai gyakorlatával a tárgyat. «Odette», «Dóra» és társai mellett «Szerafina» hosszú darab. Alig lehet kívánni a végét. Szétfolyó, terjedős, mintha csak minden felvonásban valami újba kezdenének, mielőtt az előzőnek folyamát fölveszik a szereplők. Hiányzik belőle a villamos vasutak és a telefon korának mai gyors tempója.

Labiche megelőzte ezt a rohanó kort. Mintegy tizenöt évvel ezelőtt írta e darabot, de a nyomán most haladók meg se közelítik őt. Szellem, élez, színporka, helyzet a csínáltság jellege nélkül röppen ki agyából s azzal a szíve is összhangozó együttességben dolgozik. Utánzóit csakis agyukra szorítokozva módolgatnak ki helyzeteket, érzékekre ható sikkalosságok érdes hangsúlyával; a nélkül, hogy azokhoz a szív melegéből fakadó igazi humorok bármi köze lenne. A «Toupinel»-ek, a «Pont Biquet»-k és a «Keleti utazás»-ok alantas termékek a *Labiche* «Nagyon szép asszony»-a mellett. A különbséget tán akkép lehetne megközelítőn kifejezni, hogy míg a Labiche darabja alatt nemcsak nevet az ember, hanem örökös mosoly derjje ül a lelkületén is, a többiek előadása alatt a nevetésen kívül semmiféle lelki mosolyt nem tükröz az arc. De még a nevetésben is van árnyalat. A Labiche darabjaiban az egész színház kaczag tartózkodás nélkül; a Bisson és társai-félékben a színház egy jó része nyugtalanul mozog a nevetés alatt. Labiche átsikklik a sikkalós helyzeten; utánzó mesterkedve csinálnak hangsúlyozott helyzeteket.

Emlékszem az időre, a mikor ezt a «Nagyon szép asszony»-t először adták. Körülbelül össze-esik a «Kis szórakozott»-tal, egy az egész házat kaczagtató bohózzal. A Nemzeti színház izlésre érzékeny közönsége akkoriban fölésziszszent. De azóta változtak az idők, megszoktuk az erősebb eledelet, s most e két régi dolog finom fűszer-számba megy. Nem okolom a publikumot. Annak színház kell s azt nézi, a mit adnak. Nagy ideje, hogy a Nemzeti színház művészi színvonalának és izlésnemesítő hivatásának megővésére mielőbb megalkossák a Vig-színházat.

A «Nagyon szép asszony» egy pompás hőbortos ötlet. Két megtollasodott polgár-ember, egy kardmarkolatgyáros és egy bankár, szerelmes a saját egyetlen gyerekebe. Az egyiknek lánya van, a másiknak fia. Az egyik a lányát tartja a világ legszebb és legszellemesebb teremtésének, a ki azonban az egész darabban alig szól tiz szót; a másik meg a fiát a legelső hódítónak, a kiről kiderül, hogy meglehetősen poltron a női szívek meghódítása terén. Ennek a két embernek apai szeretetéből folyó s lelket ildító gyengeségeiből aztán egyik humoros helyzet a másikat éri, élzere élz pattan, s a publikum fel nem hagyja a nevetéssel.

Hogy fel ne hagyjon: arról gondoskodik Ujházi és Vizvári. Ujházi a kardmarkolatgyárost, Vizvári a bankárt adja. Amaz a leánnyával dicsekszik, ez a fiát imádjá. A lány férjnél van, de nem a férjé, mert az apa hurcolja mindenfelé s fürdik szépsége dicsőségében. A bankár fia meg afféle huszonéves év körüli elkényeztetett házasulandó gavallér. Egy csinos, karesú fiu, a kit az apja valami gazdag czég esúf leányának szánt. A fiú azonban egy előtte névleg ismeretlen teremtés lobbantotta lángra, a kit életében csak egyszer látott, az apja társaságában. A citromok hónapban utazva, egy tengeri kiránduláson hozta össze őket a véletlen. Csónakukkal valami sziklabarlangba kerültek, a honnét nem engedte őket kiszabadulni egy egész éjen át a dagály. A helyzet nem mindennapi. Hat a képzeletre. Az apa elszenkerül, az ifju pár ébren marad; s akkép múlik az éj, hogy reggelig gyufát gyújtogatva, gyönyörködnek egymás tekintetében. Az ifju másnap elveszti szem elől ismeretlenét, összejárja érte Itáliát, de hiába. Haza jó s kiderül, hogy a bájos ismeretlen a kardmarkolatgyárosnak a lánya: a «Nagyon szép asszony», a kit pár napja vett feleségül a megbódult ifju unokafivére. Az ebből eredő szíváfajdalom körül forog aztán a darab összes hőbortja.

A szép asszony passzív szerepét Csillag Teréz adja; összes szerepe abból állván, hogy izléssel viselje apjának azt a gyenge oldalát, hogy vele szemtől-szembe kürtöli szépségét, száaz ember előtt. Csillag Teréz ezt a feladatot finomul oldja meg. A fiatal embernek a barlangból folyó s minden mélyebb alapot nélkülöző lángra lobbantását ügyesen személyesíti Dezső. Náday a férjet adja szokott eleganciájával; Gabányi pedig egy pénztárnokot ruház fel annak minden jellemző vonásával.

De most veszem észre, hogy megbontottam az egymásután. Belemerültem a «Nagyon szép asszony»-ba, holott sorrend szerint «Szerafina»-é lett volna az első. A Labiche «Szép asszony»-nak üdítő légköre vonzott; a *Sardou* «Szerafina»-jában nincs leköto vonás. Amazzal minden valószínűség szerint találkozunk még az életben, Szerafinától egyszer mindenkorra bucsuzunk. Nem mintha a szépsége hiányzana. Két felnőtt leánya mellett pompás korban lévő negyvenes, a kire szerenteskedő környezete még szívesen vet sanda pillantásokat. Szerafina jótékony hölgy, természetes tehát, hogy nem hiányzanak körülötte az elődi alakoskodók.

Sietek megmagyarázni jótékonyága jellegét. Szerafina vezeklő, s bünbocsánatért jótékonykodik. Templomokat jár, alamizsnát oszt, de tüntetőn szerepelve. Megbocsátható gyengeség; van azonban az éremnek egy sivarabb oldala. Nagyon kényelmesen rendez be magának a vezeklést. A világ előtt mint a jóság angyala jár-ke, valójában pedig egy lelketlen teremtés. A gyerekeit kárhözjátja sanyargásra a saját tévedéseért; s mindez azon szent meggyőződésben, hogy az ártatlanok gyótrésével levezki a saját bűneit. A tény az, hogy világesalást üz és kegyetlenkedik.

Szerafina egy előkelő hölgy, a ki megcsalta a második férjét, s a negyven évvel fölébred benne a vezeklésnek szelleme. Két leánya van. Az egyik első házasságából, már férjnél; a másik a másodikból. Ez a másik a bibe; egy viruló teremtés, ép abban a korban, hogy megdobbanjon a szíve. Szerafina maga kegyetlenül elnyomja ezt a dobbanást, s azon a czímen, hogy istennek tetsző dolgot cselekszik, zárdába akarja dugni ezt a fejlődő bimbót, egy élénk, pajzán, játszi teremtést; férjnél levő leánya iránt pedig önzően irigy. A házaspár vele közös háztartásban él, s pokollá teszi életüket. A férj még loyva se csókolhatja meg a feleségét mert a mama minden

parányi gyengédeskedésre tünnetőleg közelé. Különösen idegenek előtt. Ki gyaníthatna ily szigorú mama előéletében föltokat?

De ember tervez, isten végez. A mama módolgatásai nem sikerülnek. Legelőször a leányának a férje mondja fel az engedelmisséget, s ott hagyja felesége nélkül a közös háztartást. Az asszony utána szökik; a zárdába szánt teremtést pedig megszokteti az igazi apja, a kiről Szerafina mama azt hitte, hogy mint tengerész valahol az ocean mélyében lelte sírját. Az előkerül, mint szabadító.

Szerafina mamában még ez a szabadító se tud finomabb hűrt megrezenteni. A mama tehát nemcsak önző és lelketlen a leányai iránt, hanem halátlan is ahoz, a ki lábait előtt hódolt neki egykor, s a ki elvégre is az ő gyermekének az apja. Az ilyen régi gyengéd idők emléke közé az igazi megbánás egy melancholikusan rokonszenves érzést szokott vegytini rendszerint. Ebben a mamában a bűne takarásának hiúságán kívül nincs semmiféle más rugó.

A darab azzal végződik, hogy a szerelem gyermeke a szabadító révén egygy lesz szerelme tárgyával; a mibe Szerafina mama is belenyugszik, azon az áron, hogy a második férje, egy meglehetősen rokkant uri ember meg ne tudja azt, hogy ő nem mindig templomokban és jótékony egyletek élén árasztotta jótékonyágát a szenvedő emberiségre.

A mamát Helvey Laura adta. Sardou az előkelő világ akkoriban divatos álzenteskedését akarta gúnyolni Szerafinával. Helvey Laura a jótékonyágnak nemes érzésből fakadó oldalát iparkodik érvényre emelni. De az nem megy. A hol önzés, irigység és lelketlenség az alapjellemonvas, ott hiába minden jótékonykodás. Az meg nem éjti az ítéletet. A zárdába szánt leány szerepében Török Irma juttatta érvényre fejlődő tehetsége egy-egy szép vonását; a tengerrel előkerült szabadító rokonszenves alakját Szacsavay ruházta fel a szükséges kellékkel, s a férjek szerepe is kitünően kezebben volt. A rokkant Ujházi, a napát faképnél hagyó türelmetlent meg Náday adta. A darab közel tizenegyet tartott. —é—

A KATONA-ÜNNEPÉLY KECSKEMÉTEN.

Katona József, a «Bánk bán» halhatatlan költője születésének századik évfordulóját ünneplte e hónap 11-én a kecskeméti «Katona-kör» s vele együtt a fővárosi és vidéki tudományos és szépirodalmi társulatok. Az ünnepélyt még mult év novemberében kellett volna megtartani, de akkor tudvalevőleg a kholera miatt nem lehetett, s úgy halasztották el félévvel később.

Már szombaton fel voltak a középületek díszítve nemzeti színű zászlókkal s a fővárosból és vidékről hitt vendégek megérkezése kezdetét vette. Katona Zsigmond, a rendező bizottság elnöke, fáradságtalan volt az előkészületek megtételében, a vendégek fogadásában és elszállásolásában. Vasárnap délelőtt a reggeli órákban egészen ünnepi színbe öltözött Kecskemét városa. A pályaudvar melletti sétaterén kezdett gyülekezni a nép s a rendőrök korán szívonultak, hogy a költő mellszobra körül fantartott helyeket körüljárják. A sétaterén a szoborhoz vezető út bejáratánál kisebb diadaloszlop-félék voltak felállítva s maga a szobor szépen földszívtve zászlókkal, virágokkal, koszorúkkal. Az ünnepélynek déli tizenkét óraker kellett volna kezdődnie az ünnepély-rendező bizottság megállapodása szerint, azonban a tizenegy óraker megereőd

Barabás Miklós 1845. évi rajza.

ERKEL FERENCZ.

zapor nagyon lelohasztotta azok reményét, a kik azt hitték, hogy az ünnepélyt a szabad ég alatt mégis meg lehet tartani. A vidékről érkezett vendégek, a «Katona-kör», a városi magistratus tagjai, a város minden intelligens lakosa, nagy számban gyűltek össze, hogy Katona iránti kegyelüket leróják. Csakugyan tizenkét óraker kissé előlt a zapor, a nélkül, hogy egészen kiderült volna. A kaszinó nyári helyiségeiből kivonult a közönség a szoborhoz. *Lestár Péter* kir. tanácsos, polgármester, *Gyulai Páll*, az Akadémia és Kisfaludy-társaság képviselőjével, *Vértési Arnold*dal, a ki a Petőfi-társaság és a debreczeni Csokonai-kör megbízottjaként jelent meg, *Horváth Dóme* nyugalmazott itélőtáblai tanácselnökkel, a

utókor tisztelete, mint Katonát, a ki életében semmiméltánylásban nem részesült. Az írők sorsa e tekintetben nagy ellentéteket mutat fel. Vannak írók, a kik életökben nagy zajt ütnek, de az utókorhoz semmi közük, mely egészen elfelejté őket; némelyek majdnem egyaránt hatnak korukra s az utókorra; de vannak olyanok is, a kik életökben kevés, vagy épen semmi figyelmet nem keltenek s műveik csak haláluk után ébrednek életre.

Katona az utóbiakhoz tartozott. Midőn néhány kísérlet után 1821-ben kiadta «Bánk bán»-t, első és utolsó nyomtatott drámáját, egészen elhangzott az, mint kiáltó szó a utókorra; de annak halála után, a 30-as években mind zajosabb tetszést aratott színpadon és irodalomban egyaránt. Vörösmartyu hatása alatt, majd Petőfi fölléptével mind nemzetibb vált költészetünk, s Bánk bán épen beillett ez új légkörbe. Az 1825-iki országgyűlés után Széchenyi könyvei és tettei közepett érthetőbbé vált Katona tragédiájának tárgya, a mely némi hasonlóságot tüntetett föl a mult és jelen küzdelmei között. A politikai és eszterikai indokok egymásba játszva, dráma-irodalmunk esúcsponjtára emelték e mellőzött és feledett művet.

E helyet meg is érdemli. Régibb és újabb drámaíróknak között senki sem emelkedett fenségesebb tragikumig; senki sem rajzolt nemzetibb és jellemzesebb alakokat, mint Katona. E fényoldalak háttérbe szorítják az árnyoldalakat.

E mellett van Katona művében valami varázs, nemzeti történelmünk gyászának varázsa. Katona a magyar történelemnek legjellemzőbb vonását vette tárgynul: az idegen befolyás s a nemzeti visszahatás küzdelmét, mely már az Árpádok alatt megkezdődik s egész történelmünkön átvonul. Bánk, Melinda, Petur, Mikhál, Simon, Tiborez, mind a nemzeti visszahatás képviselői, a kik egymást ragadják az örvénybe. Melinda nemes szívű, de tapasztalatlan, Simon becsületes, de kétkedő és tétlen, Mikhál csak könyezni, Tiborez csak panasolni tud; Petur jóakarátja, korlátlan szenvedélye és korlátolt szelleme meg nem mentheti a hazát; Bánk ismeri a helyzet veszélyeit, épen oly átható eszű, mint fenkölt szellemű, de személyes sérelme ellenkezésbe hozza önmagával, elveivel és boszjára épen úgy megrontja őt magát, mint egész környezetét.

Ha igaz az, hogy a tragédia a színlalom és félelem vegyes érzésével tisztítja szenvedélyeinket: úgy Katona *Bánk bánja* nincs minden tanulság nélkül hazafias küzdelmeinkre nézve; mert azt tanítja, hogy csak az erély mérséklettel, az eszély sziládsággal, a lelkesedés önruralommal, a megmondolás áldozatkészséggel, a munka türelemmel pá-

Steinle's ténylepe után.

ERKEL ELEK.

rosulva tehetnek képessé úgy egyest, mint nemzetet a bonolyott helyzetek nehezégeinek legyőzésére.

Ez eszmék és érzések tiszteleto legmeltóbb áldozat Katona szemlének.

Még egyszer fogadják, uraim, a magyar tudományos Akadémia és a Kíslafudytársaság szíves üdvözlését, s adja Isten, hogy az oly szép fejlődésnek indult Kecskemét városa s a nemrég alakult Katona-kör folyvást fejlődjék, erősödjék és virágozzék nemzetünk és műveltségünk javára.

Az élénk tetszéssel fogadott beszéd alatt folyvást dörgött és villámolt, Gyulai azonban nyugodtan befejezte rövid, de hatásos beszédét.

Két órák a kaszinóban vagy háromszáz terítékű banket volt, a mely vidám és lelkes hangulatban folyt le. A harmadik fogásnál Lestár polgármester a királyi párra s a királyi családra ürített poharat s utána Horváth Dóme a vidéki küldöttségeket üdvözölte pohárköszöntőjében.

Délután a műkörtben a jogakadémiai ifjúság tartott ünnepet a Tomory Anasztáz ajándékozta szobor előtt.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

«Az osztrák-magyar monarchia írásban és képen» című hon- és népsimertető vállalatnak közelebb megjelent 182. füzeté «Magyarország III. köteté»-nek a 17. füzeté, a következő tartalommal: Budapest ásványos vizei és fürdői leírásának vége, Husay Lajostól, mindvégig alapos szakszerűséggel, de könnyed s élénk előadással ismertetvén fővárosunknak ide tartozó természeti kincseit.

hessem. Remélem, hogy szerdán, vagy csütörtökön találkozhatom önnel s a kéziratot átadhatom.

Néprajzi folyóirat. A Herrmann Antal által ez előtt hat évvel alapított «Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn» című folyóiratnak a múlt hónapban III. kötete indult meg egyszerűre a kettő füzettel.

Közlemények az Alesuthon letelepített cigányokról, József főhercegtől. A miszkolci palaeolith lelet és a diluvium korabeli ember Magyarországon.

Május cim alatt emlék-albumot adott ki az «Otthon» írói társaságának a bizottsága, mely az árvizkárosultak javára a város ligeti ünnepélyeket rendezte.

kácsy egy vázlata nyitja meg, melyet a mester «Téli kép» című elbeszélésehez készített.

Tóth Kálmán albuma. Baja városa a jövő év májusában szobrot állít jeles fiának, Tóth Kálmán-

«A francia társadalom» címmel nagyobb munka jelent meg Alvinczy Sándortól, ki különböző írói nevek alatt (Baris Sándor) évekig több lapnak volt párisi tudósítója.

«A francia társadalom» címmel nagyobb munka jelent meg Alvinczy Sándortól, ki különböző írói nevek alatt (Baris Sándor) évekig több lapnak volt párisi tudósítója.

Közlemények az Alesuthon letelepített cigányokról, József főhercegtől. A miszkolci palaeolith lelet és a diluvium korabeli ember Magyarországon.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia június 12-iki ülése: Tóth Lőrincz elnökle alatt ment végre s napirenden székfoglalói értekezés és egy történelmi felolvasás volt.

Wlassics Gyula egyetemi tanár és országgyűlési képviselő mondotta el akadémiai székfoglalóját, «Az okság és részesség a magyar büntetőjogban» címmel.

a várispánságra és a tulajdonképeni megyére. Az előbbit a megyék területéből hasították ki és átalakították a felszabadított, vagy más szabad népek közt azzal a kötelezettséggel, hogy a királyi seregben mint katonák szolgáljanak.

A hunyadmegei történelmi és régészeti társulat e hó 11-én tartotta közgyűlését Dézván, mely egyzersmind össze volt kötve, Salamon Ferencz történetirőnk emlékeztetével, kinek szülőhelyét táblával jelölték meg.

A közgyűlés, a melyen Salamon Ferencz özevgye leányával, Beóthy Zsolt, Márki Sándor, Szádeczky Lajos egyetemi tanárok, mint a Történeti Társulat kiküldöttéi vettek részt, gróf Kun Géza megnyitójával kezdődött.

A székelyföldi iparmuzeum. A székelyföldi iparmuzeumnak Maros-Vásárhelyen épített új csarnokát július 2-án fogják felavathatni.

MI UJSÁG?

* Figyelmeztetés. Az előfizetés könnyebb teljesíthetése végett a «Vasárnapi Ujság» mai számához postai utalványt mellékel a kiadó-hivatal.

Uralkodók találkozására Kőszegen. Régen hallatszik, hogy a vasmegyei nagy hadgyakorlatokon királyunk oldalán megjelenik Vilmos német császár is.

A országos tornaverseny. A pünkösdi ünnep alatt végre ment országos tanulói tornaversenyen a katonai rendgyakorlatokért és játékokért elismerő oklevelet a következő iskolák kapnak.

A katonai rendgyakorlatokból: a budapesti IV. kath., a temesvári kath., az iglói és selmeczbányai ág. evangélikus főgymnáziumok, a kecskeméti állami főreálskola, a budapesti VII. kerületi polgári iskola, az aradi, losonczi és székelykeresztúri áll. tanítóképezdek.

Schlauch bibornok. A pápa követe, Canale Bálint gróf, e hó 14-ikén érkezett N.-Váradra, hogy Schlauch Lőrincz püspököt bibornokká történt kinevezéséről értesítse.

E hó 15-én fényes ünnepélyek közt nyújtotta át Canale megbíró levelét, s átadta a kis pirospíkat. A bibornok ezután a küldöttségeket fogadta.

Magyar tanárok utja Görögországba. A középiskolai tanárok közül többen részint állami, részint felekezeti költségen tanulmányutat tesznek a nyá-

ron Görögországban. Junius 23-ikán indulnak dr. Pasteiner Gyula egyetemi tanár vezetésével, s Konstantinápolyon keresztül térnek vissza.

A kolozsvári Mátyás-szobor. A kolozsvári Mátyás-szobor bizottsága pályázatot hirdet a szobor elkészítésére.

Az árvizkárosultaknak. Az «Otthon» írói kör által az árvizkárosultak javára a városligetben rendezett májusi ünnepélyek 10,304 frt 21 kr. tiszta jövedelmet hoztak.

A vértanu emléke. Gáspárity Márk szerzetes a muraközi horvátok közt 1848-ban a magyarság ügyért buzgólkodott, miért később Pozsonyban felakasztották.

Egy jeles orvos betegsége. A főváros minden körében, főképp pedig orvosaink közt mély részvétet ébreszt dr. Schulek Vilmos, az ismert szemorvos, az orvosi egyetem jeles tanárának betegsége.

A magyar helynevek a német lapokban. A magyar földrajzi társaság helynévtári bizottsága Nopcsa Elek b. országgyűlési képviselő ajánlatára elhatározta, hogy a Magyarországon megjelenő összes németnyelvű lapokat megkéri, hogy a lapjaikban megjelenő összes magyarországi helyneveket ezentúl a kereskedelemügyi miniszter által kiadott Helynévtárat hivatalos magyar elnevezéseivel írják s a német neveket a magyar után záró jelel tegyék.

A színházak szünete. E hó 16-án volt az utolsó előadás a nemzeti színházban és a népszínházban.

Kombinált menetjegyek az alsó Dunára. A magyar királyi államasutak igazgatósága az alsó Dunaszakasz látogatásának megkönnyítése végett, mely folyamatszakasz most, midőn ezen a különben is felette مرغényes és úgy természeti szépségeiben, mint történeti emlékekben gazdag vidéken világhíri szabályozási munkálatok folynak, kétszeres érdekekkel bír, összes állomásain Zimonyon, Belgrádon, illetve Báziaszon át Orsovára s vissza érvényes kombinált menetjegyeket adott ki, a melyeknél a rendes vasúti zónadíjakon kívül a hajózási vonalra és pedig a belgrád-orsovai vízi vonalra vagy vissza, az I. osztályban 3 forint, a II-ben 2 forint, a III-ban 1 forint, a bázias-oraviczai vonalon vagy vissza pedig az I. osztályban 2 forint, a II-ban 1 forint, a III-ban 50 krajczárnyi jelentékenyen leszállított hajódíjakat szedi. E kombinált menetjegyek érvényesége hét napra terjedvén, az utas a vasúti vonalon is megszakíthatja egyszer útját, ha jegyét látámozás végett az állomásí főnöknek bemutatja, s így a kirándulások alkalmával úgy az oda, mint a visszautazásnál egyik vagy másik vidéki várost, például Szegedet vagy Temesvárt is meglátogathatja.

Előfizetési fölhívás a VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK 1893. július—decemberi folyamára.

A «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok» vezetése immár huszonhat esztendeje van ugyanazon szerkesztőség kezeiben, mely tartalmasság, terjedelem, változatosság és művészi kiállítás tekintetében évről-évre emelni igyekeznek e lapokat.

A «Vasárnapi Ujság», a legrégebb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, eredeti elbeszélések és életképeket, részben illusztrálva, közöl Jókai Móról, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy Zsigánéttól, B. Büttner Linától, Petelei Istvántól, Szivos Bélától, Rákos Viktortól, Kacziány Gézáttól, Kazár Emiltől, stb. — A külföldiek közül leginkább az angol, francia, orosz szépirodalom jelesebb elbeszélői műveit mutatja be.

A «Vasárnapi Ujság» társalapja, a most már 39-ik évfolyamába lévő «Politikai Ujdonságok» a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, hírszerkesztésben tárja az olvasó elé, s a közönséggel együtt találja benne mindazt, ami a napilapokban elszórtan jelen meg, úgy hogy e lap, kivált vidéken, hol a hiányos postajárás a napi értesítést különben és megnehezíti, a napilapokat is lehetőleg pótolja.

A «Politikai Ujdonságok» újabbann mint képes ujság jelenik meg, minden száma a napi eseményekre vonatkozó több képét közöl.

A «Politikai Ujdonságok»-hoz, «Magyar Gazda» című, kéthetente megjelenő gazdasági és kertészeti lap is van csatolva s ezen felül rendkívüli mellékletekkel is bővítve lesz a lapnak hetenként másfél s minden második héten két ívre terjedő tartalma.

Mind a két lapnak kiegészítőjeül szolgál a «Világkrónika» című képes heti közlöny, mely hetenként egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg.

Előfizetési föltételeink. A Vasárnapi Ujság ... Világkrónikával együtt ... Politikai Ujdonságok ...

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.

HALÁLOZÁSOK.

MIRSA EMANUEL bajor királyi herceg, királylányk testvéröccsége, meghalt e hó 12-ikén a bajorországi Feldafingban.

BÁRÓ JOSIKA MIKLÓS ÖZVEGYENEK temetése e hó 12-ikén ment vége Drezdában. A temetés, az elhunyt kívánságához képest, nagyon egyszerű volt.

BUDAPESTI CZÉGEK.

Fényképészeti készülékeket
műkedvelők számára, legújabb uti távcsöveket kitűnő szemüvegeket és orrosipeteket, megvizsgált maximál-lázmérőket, Aneroid (légsúlymérőket) szabadalmazott rajzeszközöket ajánl
CALDERONI és Társa Budapest.

Fájós lábakra ajánlom készítményemet
GERŐ ADOLF
cipészemester
V., Fűrdő-utca 2. sz.
Dianafürdő-épület.

TESTORY és FIA
Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24.
a nagy Kristóf átellenében.
Alapították 1805-ben.
Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmű- és bőrárúk főraktára.

SCHOTTOLA ERNŐ
Budapest (Foncière-palota).
Peronospora feckendők, ruggyanta tömlők, kerti feckendők, és kutak raktára.

KÖZPONTI VÁLTÓ-ÜZLET RÉSZV. TÁRSASÁG
IV., Bécsi-utca 4. szám,
legelőnyösebben vesz és elad mindennemű érték-papírokat és pénznemeket.

A MAGYAR ASPHALT RÉSZV. TÁRSASÁG
Andrássy-út 30.
Elvállal nedves lakások szárazzáttételi és minden néven nevezendő asfalt-burkolási munkákat.

Toronyórákat
legelőnyösebben, legújabbban és legjobban készíti:
Mayer Károly L.
óragyára,
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzékek bérmentve.

KERTÉSZ TÓDOR
bel- és külföldi műiparúrok raktára.
BUDAPEST
Dorottya-utca 1. sz.
Kiválóan új nagy képes árjegyzékek bérmentve küld.

LATZKOVITS A.
(Budapest, Váci-utca 22)
speciális készítője jó szabású férfi-ingeknek dúsz választék francia és angol férfi-divat-és finom szövött áru cikkekben.

Neuschlosz Ödön és Marcel
parket-gyára. Budapest, V., Felső-rakpart 10.
Ajánlja kitűnő minőségű puha- és keményfa padozatait. Számos kitüntetés. Nagy készlet. Mintalapok, árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Az 1890: XIV. törvényozikk alapján létesített
MAGYAR IPAR- ÉS KERESKEDELMI BANK- RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.
Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

Hoffmann és Schlosser
butorkereskedők, kárpitosok és díszítők
BUDAPESTEN!
IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet,
(a Neruda-féle üzlet melletti palota).
Képes árjegyzékeket ingyen és bérmentve.

FOGAK
egyenként, egymint egész fogsorok, rágáshoz használható, légnymás vagy rugóval, 10 évi jótállás mellett, bámulatos olcsó árakon készíttetnek. Katonatisztek, tisztviselők és színészeknek 40%-kal olcsóbb.
Fogspecialista KOÓS M.,
Kerepesi-ut 34., a Rókus-kórházzal szemben.

Teljesen befizetett részvényétöke 5.000.000 frt.
V-VI. ker. főkosztály Podmaniczky u. 2. (Váci-körút sarkán.)
VI-VII. k. főkosztály Teréz-körút 2. (Király-utca sarkán.)

Legolcsóbb ezüst!
A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi ezüstöt eladók, latonként 1 frt 5 kr.-tól kezdve följebb. Ugyiszintén aranynevelők, drágakövek és órák, a legolcsóbb árakon, nálam folyton raktáron vannak.
HEUFFEL,
Koronaherczeg-utca 7, az udvarban balra.

BERÉNYI HENRIK
női ruha készítői terme.
Budapest,
Kristóf-tér 6. sz.,
ezelőtt József-tér 14.
Nádor-utca sarkán.
Mirdetések elfogadottnak a kiadó-hivatalban, Budapest, IV., egyetem-utca 4. sz. a.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:
KERTÉSZET KÉZIKÖNYVE.
Tűzetes utasítás a konyhakertészet, virágmevelés és gyümölcsfenyésztés körében.
A legújabb kútfők után írta
GALBÓZI KÁROLY.
Átmozdító és jegyzetekkel bővítette
Dr. FARKAS MIHÁLY.
Negyedik kiadás.
Ára füzve 80 krajczár.
Keménykötésben 1 frt.

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyára
építési anyagok raktára
Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utca 13. sz.
Vállalkozik:
GRANITTERAZZO, BETONIROZÁSOK, CSATORNÁZÁSOK, SZÖKÖKUTAK, CEZEMENT-LAPOK ÉS MOZAIK LAPOKKALI KÖVEZÉSEK elkészítésére stb.
Raktárt tart:
KERAMIT LAPOK, KELHEIMI LAPOK, METTLACHI LAPOK, TERRACOTTA-ÁRUK, KÖFEDÉLPÉP, TÚZÁLLÓ TÉGLÁK, KEMÉNY RAKVÁ- NYOKBÓL stb.

WEINWURM ANTAL
fényképész első magyarországi chemigraphiai műintézete
Budapest, IV., Károly-utca 3.
Készít mindennemű cizmekészítési dűszöt, autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolitografiai úton a legújabb nyomásban sokszorosítottatnak.
Külön berendezés házon kívül való fényképfelvételekre.

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER
legújabb örvényes SAVANYU-KŰT

FALUDI ÉS TÁRSA
Származásos: Libke V.
BUDAPEST. Szerviz-utca 1.

Gyári raktára a gartenau Portlandi cement és vízhatlan mészgárnak.
STEINZEUGRÖHREN
Gyári raktára a gartenau Portlandi cement és vízhatlan mészgárnak.

Hazánk legkedveltebb savanyúvize.
Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend a mohai
ÁGNES
forrás.
Legjobb asztali és üdítőtál. Kitűnő szolgálatot tesz az emésztési zavaroknál.
A Kolera-megbetegedés ellen préservatív gyógyszernek bizonyult.
Frisz üdítőben mindenkor kapható
Édeskuty L.
Ugyiszintén minden gyógyszerboltban, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

26. SZÁM. 1893. BUDAPEST, JUNIUS 25. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félre - 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt. félre - 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.- félre - 2.50
Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldi is eszanolandó

AZ ORSZÁGOS IPAREGYESÜLET IGAZGATÓSÁGA.

Gömöri Szontagh Pál, alelnök.

Falk Zeigmond lovag, alelnök

Gróf Zichy Jenő, elnök.

Gelléri Mór, aligazgató.

Sámuel Ferencz, pénztárnok és ügyész.

Mudrony Soma, igazgató.